

ת"כ

3

והר"מ מרוטנבורג היה מדקדק להניחה למעלה משעשה טפחים וכו'. תימה הא ניחא דאשמועינן דלא הניחה למטה משלשה טפחים דלא איתמר ואתא לאשמועינן דאף על גב דהניחה כמותל נטפת הסמוך לפתח כיון דפחות משלשה כאלעא סמיכתא דמי כאלו הניח בקרקע ואין ניכר שבעל הניח הניחה שם כמו שפירש רש"י (כ. ד"ה מזה) היכא שהרחיקו מן הפתח שאינו ניכר שבעל הניח הניחה לשם והכא נמי דכוותיה אצל הא דדקדק שהניח למטה מעשרה ולא למעלה מעשרה דאיתמר בהדיא כמ"ש לעיל מזה להניחה למטה מעשרה לא איתערך לאשמועינן משם מהר"מ מרוטנבורג דדקדק נכך דהא דינא הכי הוא ונראה ליישב על פי מה שכתב המרדכי דעכשו שהרגילו להניח בפנים אין קפידא להניחה למעלה מעשרה (דליכא) [דליכא] פרקט ומצינו צ"ח יוסף (סוד"ה מזה) השתא הך דינא שכתב רבינו מתחלה מזה להניחה למטה מעשרה אינו אלא לזמן התלמוד דמניחה סמוך לנשות הרבים לפרסומי ניסא אצל לאחר שהניח דברי הר"ר יואל הלוי לדין דמניחה צ"ח אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה והשיג עליו דאף לדין פסולה למעלה מעשרים אמה אס כן קד"א דמלך מקום אין צריך לדקדק לדין ושרי להניחה אף לכתלה למעלה מעשרה כיון דליכא יד פרסומי ניסא לדין שמדליקין בפנים וכדכתב המרדכי לכך הניח רבינו מרוטנבורג דקדק אף לדין שמדליקין בפנים שלא להדליק למעלה מעשרה אלא למטה מעשרה:

עינא וליכא פרסומי ניסא. וכתב הר"ר יואל הלוי דוקא כשמניחה בחוץ אבל כשמניחה בבית אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה כדאמרינן גבי סוכה (ג) אם דפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה דשלטא בה עינא. ונראה לי שאין הגדרון דומה לראיה דהתם בעינן שתשלט עינו בגג וכיון שהמחיצות מגיעות לגג על ידם תשלט עינו בגג אבל הכא שצריך שתשלט עינו בנרות כיון שהיא למעלה מעשרים דלא שלטא בה עינא מאי נפקא מיניה בגג שהוא עדיין למעלה ממנו בשבילו לא שלטא בה עינא טפי. וה"ר מאיר מרוטנבורג ז"ל היה מדקדק להניחה למעלה משלשה טפחים ולמטה מעשרה: ז ומצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח (ד) משמאל כדי שתהא מזוזה מימין ונר הנוכה משמאל. וכתב אבי העזרי שאם אין מזוזה בפתח מניחה מימין. ובספר המצות הקטן כתב שאם מניחה בדרלת עצמה יניחנה מחציו של

וימעטנה ויחזור ויליקנה: וכתב הר"ר יואל הלוי (ראב"ה ה"ה הנוכה סי' תתט) דוקא כשמניחה בחוץ וכו' ונראה כי דאין הגדרון דומה לראיה וכו'. מלאתי כחוב נשם מהר"ר יחזק אבוהב ז"ל נראה לי שצנרת רצינו יואל שכשם ככאן אויר האויר הוא מוסיף לעינים ואין האדם יכול להצטע למעלה כל מה שילצה ולזה הביא ראיה מקובה שאם הדפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה ושלטא בה עינא וזהו נראה שאין מקום לקושיות המחזר עכ"ל: והר"מ מרוטנבורג היה מדקדק להניחה למטה משלשה טפחים ולמטה מעשרה. כן כתב המרדכי בפרק גמא מדליקין (סי' קסח) וטעמו משום דכל למטה משלשה כאלעא סמיכתא דמי והיה מניחה למטה מעשרה מהטעם שכתבנו דלא שצקין מאי דפשיטא להו לרצא ורצינא ונקטינן מאי דאיתנו בגמרא בדרך דילמא והיה לו לרצינו לכחוב הא דהר"מ גבי הא דמזה להניחה למטה מעשרה אלא דלא דק:

ז ומצוה להניחה בטפח הסמוך לפתח וכו'. מימרא שם (כ. ד"ה מזה) ופירש רש"י מזה להניחה צנחר או נרשות הרבים נטפת הסמוך לפתח שאם ירחיקו להלן מן הפתח אינו ניכר שבעל הניח שם: ומ"ש שמניח משמאל כדי שתהא מזוזה מימין ונר הנוכה משמאל. מקנה דגמרא שם: ומ"ש בשם אבי העזרי (ראב"ה ה"ה הנוכה סי' תתט) שאם אין שם מזוזה בפתח מניחה מימין. כן כתבו בהגהות מרדכי (סי' קסח) נשם רצינו יקיר: ובספר המצות קטן כתב שאם מניחה בדרלת עצמה יניחנה מחציו של בנייה וכו'. כסמין ר"פ וכתבו נשם מהר"ר יחזק אבוהב ז"ל יש מפרשים מחציו של פתח כשמלתקנה לשנים נשים אותה צנחיה של הכניסה שהוא לנד פנים ויהיה לנד שמאל אצל לשון ספר המצות הוא יניחנה מחציו של כניסת הניח לנד שמאל ונראה שפירושו כך כשיכנס לבית יחלקו מפתח הניח לשנים ומחציהן של כניסה [שהוא יב] לנד שמאל יחשב מחלק השמאל וזה יהיה לנד שמאל עד כאן לשונו זה לשון המרדכי (ס) ונטפת הסמוך לרשות הרבים וכן בדרלת עצמו מניחה לנד שמאל של כניסה יב:

מניחה מחציו של כניסת הניח לנד שמאל ונראה שפירושו כך כשיכנס לבית יחלקו מפתח הניח לשנים ומחציהן של כניסה [שהוא יב] לנד שמאל יחשב מחלק השמאל וזה יהיה לנד שמאל עד כאן לשונו זה לשון המרדכי (ס) ונטפת הסמוך לרשות הרבים וכן בדרלת עצמו מניחה לנד שמאל של כניסה יב:

יא וכתב אבי העזרי שאם אין מזוזה וכו'. כתב בהגהות מיימון (פי"ד אות ח) דהטעם הוא משום דכל מידי דמזוזה ימין עדיף ואפילו חפצין קשירה צימין והגהה שאני דגלי לן קרא אצל כל שאר דוכתא ימין עדיף וכן כתב בתשובת מהר"ל סימן מ' ועוד אפשר דכיון דצריך להדליק פתח לפרסומי ניסא במקום שנכנסין ויואלין וכל פינות שאדם פונה אינו אלא לימין הילכך צריך להדליק צימין שם הכל פועל וזכר לנש מיד כשרואה הנרות דולקות:

יב ובסמ"ק כתב וכו'. כתב הניח יוסף משם הר"י אבוהב יש מפרשים מחציו של פתח כשמלתקנה לשנים נשים אותה צנחיה של הכניסה שהוא לנד פנים ויהיה לנד שמאל אצל לשון ספר המצות הוא יניחנה מחציו של כניסת הניח לנד שמאל ונראה שפירושו כך כשיכנס לבית יחלקו מפתח הניח לשנים ומחציהן של כניסה [שהוא יב] לנד שמאל יחשב מחלק השמאל וזה יהיה לנד שמאל עד כאן לשונו זה לשון המרדכי (ס) ונטפת הסמוך לרשות הרבים וכן בדרלת עצמו מניחה לנד שמאל של כניסה יב:

דרכי משה

(ג) כתב מהר"א מפרג היינו למאן דאמר (טוכה ב.) דסוכה גבוהה יותר מעשרים אמה פסולה משום דלא שלטא בה עינא ולהכי אם הסכך מגיע לדפנות כשרה והיא סכרת רבה אבל לדין דקיימא לן כרבא דאמר טעמא דפסולה משום דהויה דירת קבע ואנן בעינן דיהא דירת עראי בכל ענין פסולה וכן פסק הספר לעיל סימן חר"ג (שלט): (ד) וכתב במהרי"ל שהיה נוהר להניחה בטפח הסמוך לפתח אף על גב דהאידינא מדליקין בפנים וכן כתב

הגהות והערות

יב] כן הגיה המור וקציעה: (ג) בדפו"ר ב"י איתא "ובטפח הסמוך לבה" וכן בדרלת עצמו מניחה לצד שמאל של כניסה" ונדפס הגיהו "לרשות הרבים" ע"פ המרדכי, ובמרדכי איתא ג"כ "מחציו" לצד שמאל, והמור וקציעה מגיה "ובפתח" הסמוך לר"ה וכו': יד] עיין בהגהות והערות אות י:

הלכות הנגפה סימן תרעא

ס. עש בשם קמ"ק והסודי שם. ע. שם. (* נראה לי שצריך להיות או נרות המנוחה וכן הוא בהרומה הדין ור"ק). פ. כמו שמבכרין על הלל דראש חדש אף על פי שאינו אלא מנהג.

בפתח, מניחו מימין (לה) ונאם הניחו בידלת עצמו, וניחגו (ט) וזו (לה) מחציו של כניסה לצד שמאל. הנה. ומיהו, בזמן הזה שפלגו מדליקין בפנים ואין הכר לכני רשות הרבים כלל, אין לחש כל כך אם אין מדליקין בפסח הסמוך לפתח, (לו) * ומכל מקום המנהג להדליק בפסח הסמוך לפתח כמו בימיהם (לח) ואין לשנות. אלא אם פן רבים בני הבית, שצריך יותר להדליק כל אחד במקום מיוחד מלערב הנרות ואין הכר פמה נרות מדליקין, ומכל מקום יזהרו שלא להדליק במקום שמדליקין הנרות כל השנה, כי אז לא יהיה הכר כלל, ואף כי אין הכר רק לכני הבית, מכל מקום הכר קצת מיהא בעי. (ז) (לט) * ובבית הפנסת מניחו (מ) בכהל דרום (מא) * (או בדרום המנוחה, (מב) ומסדרן ממזרח (מג) למערב (מרומה הדין סימן ק"ה, בית יוסף), (מד) ומדליקין (ט) וזו * ומבכרין (קבית הפנסת) משום פרסומי נסא. הנה. ואין אדם יוצא בנרות של בית הפנסת, (מה) וצריך לתור ולהדליק (י) וזו בביתו (ריב"ש סימן ק"א). ונהגין (מו) להדליק בבית הפנסת בין מנחה למערב.

שערי השוכה

ז (ט) מוציו. עין ט"ו ובבית וזהו יציר סימן רכ"ז: (י) ומבכרין. עין בהשוכה חכם צבי סימן פ"ח מה שממה על זה. כתב רמ"א בהשוכה סימן מ"ו דאם אכל מחפול בערב תצקה ודליק אדם אתר הנרות משום שהתינו, אבל שער ערבית ותצקה ודליק ותפולל, עין שם: (יא) בביתו. משמע אפלו הש"ץ צריך לתור ולהדליק בביתו:

שכטור נקח פסח, ומצוה להניחה מעט למעלה משכבה טפחים, ובספר שומר אמנים סימן ה' כתב שיש לו מקום בכתבי האר"י וז"ל על מה לפמה, עין שם: ז [ד] מוציו. עין פאר היטב. ועין כמות יציר סימן רכ"ז מה שמכח על מה שמכח הבית יוסף פירוש דברי הקמ"ק ודברי רבי"ח שם, עין שם. ועין מה שמכח ביד אפרים בדברי הט"ו בזה: [ז] ובבית הפנסת מניחו. ועין הפנסת ותקאל שכתב, בהקלוח אה"י בבית הפנסת הגדולה באלמנה שהיא ראשונה במגן והגון מסדרין בין צפון לדרום ובשאר בית הפנסת קטנים זה כזה כ"ו, אף שהמסדרים בין מזרח למערב ח"י, ולכן גזר אמרן שיהיו בלם ומשכין אתר בית הפנסת לסדר בין צפון לדרום כמו הבית הפנסת הגדולה אף דלא שנה כמנהג לא התקדדה, ומכל שכן בשלש קמלות אה"י מהם ככל בית דין בציר א' כמו שמכח הטעם אברהם סימן תצ"ג, מכל מקום בדברי המגן אברהם קצת צריך עיון ומוטב שיהיה כל הבית הפנסת שוים לטובה, עין שם. ועין במור ובגייעה שאם אין בבית הפנסת צורה אין להדליק בדרכה, ועין לקמן סעיף קטן י"ב: [ז] ומבכרין. עין פאר היטב, ומה שמכח בשם הטעם צבי סימן פ"ח שמהם על זה, שאין תמיהתו רק על המספר שכתב דין זה, ודא עקר טעם הר"ב"ש הוא דמבכרין כמו שמבכרין על הלל בראש חדש שהוא ממונהג (ועין פאר הגולה), אם כן המספר שפסק בהלכות ראש חדש כמקובלים וכתב שפן ונהגין בארץ ישראל ובביתיהם, ואם כן לדידהו אין לכרר פני בית הפנסת, עין שם. אבל לדין דמבכרין במלל דראש חדש גם ה"כס צבי מורה ופירי מקובלים אנוה בית הפנסת, ומה שמכח פאר היטב כתב רמ"א בהשוכה כ"ו, זה הענין מהט"ו, והוא טעם סופר ב"ש, וצריך לומר רמ"מ סימן מ"ג, והוא ראשי תבות מוה"ר"ס מ"ן, וכמו שכתוב ביד אפרים, ומצאתי במחזיק ברכה ובגורע ביהודה שהרד"ש בזה, עין שם במחזיק ברכה ובגורע ביהודה שכתב שהוא לנען להדליק בצבור מה שאין כן בביתו בנודאי מכרר שהתינו, ועין מגן אברהם סימן תמ"א כ"ו, עין שם ועין מ"ש ביד אפרים בזה: [ז] בביתו. עין פאר היטב. ועין במחזיק ברכה בשם וזע אמת, אם הדליק בלילה הראשונה בביתו ואחר כך מדליק בבית הפנסת יציר שהתינו גם כן, ואם הדליק קדם בבית הפנסת לא יחור לומר

משנה ברוחה

(לה) ונאם הניחו בידלת עצמו וכו'. קא"י אריש תשע"ד: (לו) מוציו ש"ץ כניסה וכו'. הינו, (לט) מקום הדילת שנקנס משם לתוך הבית ויחלקנו לשנים, ובתנאי הנוטה לצד שמאל ושהוא נגד המזוזה, שהמזוזה כמ"ן שם יניחגו [מגן אברהם], ומשמע מה דניכול להניח בכל שטח אוחו החצ"י. ועין ב"ש שד"עו דלמעשה ראוי להחמיר להניח הנרות בצד השמאל בקצה האחרון סמוך לכתל: (לז) ומכ"ס מקום המנוחה וכו'. כ"ד (מ) שנקנס בין שתי מצות: [לח] ואין לשנות. ומכל מקום אם יש לו חלון הסמוך לרשות הרבים, (מא) נכון יותר שניחגו שם (מב) כ"ד שיהיה הכר לכני רשות הרבים ויתפרסם הטעם, אם לא במקום דשיקחא הנקא על י"י זה: [לט] ובבית הפנסת. או בבית המדרש: (מ) בכתיב המנוחה. זכר למנוחה שמקומה במקדש בדרום: (מא) או בדרום המנוחה. טעם סופר (מ) וצריך לומר כניחות המנוחה: (מב) ומסדרין ממזרח וכו'. זהו גם כן פנין מנוחה, דהנרות הנין מסדרין במקדש (מ) בין מזרח למערב, כן יסדר גם כן נרות תצקה, ודע, דיש מהראשונים דמבכרין להו דאף דהמנוחה היתה עומדת בדרום, מכל מקום (מ) נרותיה היו מסדרין מצפון לדרום, ומפילא לדידהו גם נרות תצקה יש לסדר באופן זה, ויש מקומות שנהגו כן, (מ) ואין למחות כ"ס, דיש להם על מה לסמוך: (מג) למערב. והמדליק עומד אחריו לדרום ופניו לצפון, ומתחיל מימנו, שהיא הצד הסמוך לארון הקודש, ושוב מוסיף והולך ומתחיל מהשמאלי ופונה לימינו [משוכות חתם סופר סימן קפ"ו]. ועין לקמן בסוף סימן תרע"ו מה שכתב בזה: (מד) ומדליקין ומבכרין. אף דבבית הפנסת הוא רק מנהגא (מ) מכל מקום מבכרין עליו, כמו שמבכרין על הלל דראש חדש שאינו אלא מנהג. אם אבל מחפול בערב הנגפה, (מ) מדליק אדם אתר הנרות, משום שהתינו דמבכרין אז ומבכר דעת שמחה היא לצבור, ואין כדאי שאכל ודליקם, [אבל בביתו (ט) יכול לכרר שהתינו דמבכרין אז ומבכר דעת שמחה היא להדליק נר תצקה. ומתפולל האכל בתצקה מנחה ומערב. ובט"ו באב וישכח ולי"ג בעומר דלית הלל, האכל מתפולל שחרית גם כן. ובחל המוצר, דהוי פיוס טוב, מנעתי לפעמים להניח האכל להתפולל מנחה ומערב (פרי מגדים): (מה) וצריך לתור ולהדליק. ואפלו הש"ץ שברך בבית הפנסת (מ) צריך לתור ולהדליק בביתו, (מ) דיש חייב על כל אחד להדליק בביתו, ומכל מקום לא יחור. לומר בביתו (מ) ברכת שהתינו, אם לא שמדליק להוציא אשתו ובני ביתו: (מו) והדליק בבית הפנסת בין מנחה למערב. ורצה לומר,

באור הלכה

שכן משמע גם כן מהשוכה רמ"א. ועין בסוף סימן תרע"ח סעיף קטן כ' במגן אברהם, דאפלו מי שאין לו אלא נר אחד ונר אחרת להדליק לשמש לאורה אין לו, מכל מקום ידליק את הנר ויכרר עליו, ומכל מקום בהחלטה בנודאי יזהר שלא להשתמש לפניה:

ז * ומכ"ס מקום המנוחה להדליק בטעם וכו'. רוצה לומר, הפנהג הנכון להחמיר כ"ד דאי לא הכי סותר דעת עצמו: * ובבית הפנסת מניחו בכהל דרום. זהו אפלו לזמן התקרא שהיו מדליקין בחצר על פתח הבית, הקא מדליקין בפנים, דהוא לפירסם הנס ברבים, והנה המתכר היה צריך לכאר בתחלה שצריך להדליק בבית הפנסת ואחר כך מקום הנחתו, אלא לפי שגאמר לעיל בתחלת הסעיף דמצוה להניחו בפסח הסמוך להפתח, קאמר דבבית הפנסת עושים זכר למקדש שהמנוחה עמדה בדרום:

דרום. או (מ) על השלתן שעומד אצל כהל דרום. והשעם בכל זה, זכר למנוחה שמקומה במקדש בדרום: (מא) או בדרום המנוחה. טעם סופר (מ) וצריך לומר כניחות המנוחה: (מב) ומסדרין ממזרח וכו'. זהו גם כן פנין מנוחה, דהנרות הנין מסדרין במקדש (מ) בין מזרח למערב, כן יסדר גם כן נרות תצקה, ודע, דיש מהראשונים דמבכרין להו דאף דהמנוחה היתה עומדת בדרום, מכל מקום (מ) נרותיה היו מסדרין מצפון לדרום, ומפילא לדידהו גם נרות תצקה יש לסדר באופן זה, ויש מקומות שנהגו כן, (מ) ואין למחות כ"ס, דיש להם על מה לסמוך: (מג) למערב. והמדליק עומד אחריו לדרום ופניו לצפון, ומתחיל מימנו, שהיא הצד הסמוך לארון הקודש, ושוב מוסיף והולך ומתחיל מהשמאלי ופונה לימינו [משוכות חתם סופר סימן קפ"ו]. ועין לקמן בסוף סימן תרע"ו מה שכתב בזה: (מד) ומדליקין ומבכרין. אף דבבית הפנסת הוא רק מנהגא (מ) מכל מקום מבכרין עליו, כמו שמבכרין על הלל דראש חדש שאינו אלא מנהג. אם אבל מחפול בערב הנגפה, (מ) מדליק אדם אתר הנרות, משום שהתינו דמבכרין אז ומבכר דעת שמחה היא לצבור, ואין כדאי שאכל ודליקם, [אבל בביתו (ט) יכול לכרר שהתינו דמבכרין אז ומבכר דעת שמחה היא להדליק נר תצקה. ומתפולל האכל בתצקה מנחה ומערב. ובט"ו באב וישכח ולי"ג בעומר דלית הלל, האכל מתפולל שחרית גם כן. ובחל המוצר, דהוי פיוס טוב, מנעתי לפעמים להניח האכל להתפולל מנחה ומערב (פרי מגדים): (מה) וצריך לתור ולהדליק. ואפלו הש"ץ שברך בבית הפנסת (מ) צריך לתור ולהדליק בביתו, (מ) דיש חייב על כל אחד להדליק בביתו, ומכל מקום לא יחור. לומר בביתו (מ) ברכת שהתינו, אם לא שמדליק להוציא אשתו ובני ביתו: (מו) והדליק בבית הפנסת בין מנחה למערב. ורצה לומר,

שער התיבון

(מ) ואין נקא מנה בכל זה בין שהדלת נפתח לצד המזוזה ומקום היציר שהדלת סוכב שם הוא בצד השני או להפוך, בכל זה שנה שתי הנעות של המגן אברהם וט"ו וכן משמע בתמר משה: (מ) וד"כ משה: (מא) מגן אברהם ופאר אחרים: (מב) אכן אם החלון גבוה מתקרב רשות הרבים למעלה משער אמה ואין הכר לכני רשות הרבים, אז טוב יותר להניח בפתח (פחתי השוכה): (מג) דרך החיים: (מ) עין פ"ה, וטעם סופר הוא שם הפתח או [מאמר בדרכי: (מ) וחספוט והראב"ד כמו שכתוב בראור הנה"א: (מ) ובכ"ס וסמ"א והריב"ש סימן ח"י: (מ) מגן אברהם שכתב שכל אה"י יחפס בנקותו: (מ) ריב"ש: (מ) ט"ו בשם השוכה ר"מ מינן: (ב) שער השוכה. [אבל נראה בכל זה י"ב חז"ש על אכ"ו ואמו ושלשים על שער ארוכים: (ב) אחרים: (ג) בהנהגת הגאון ר' ברוך פרינקל מחפס, דאפשר דאם אורח מדליק בנרות בית הפנסת שאין צורך לתור ולהדליק באכסניא: (ג) שער השוכה עין שם:

הלכות חנוכה סימן תרעא

שצמ באר הגולה

לו שתי פיות עולה לו בשביל שנים (ה) [ב]: ד' המילא קערה שמן והקיפה פתילות אם כפה עליה כלי [ג] כל פתילה עולה בשביל נר אחד לא כפה עליה כלי אפילו לנר אחד אינו עולה לפי שהוא כמדורה (ו) הגה ולכן יש לזהר להעמיד הנרות צורה צוה (ז) ולא צעגול [ד] דהוי כמדורה (הג"מ בשם סמ"ק) ומוסר להדליק צפנטוטות (ח) שקורין לאמפ"א מאחר שכל נר מוצלל הרבה מנצירו (ת"ה סימן ק"ה) ויזהרו כשעושים נרות אפילו צטעה שאין לדקקן צימד ולהדליקן דהוי כמדורה (פסקי מהר"י ס"ה) אפילו צנרות של צצת ויוס טוב יזהרו שלא לעשות כן (ט) (א"י): ה' ינר חנוכה מניחו על פתח הסמוך לרשות הרבים [ה] מבחוץ (י) אם הבית פתוח לרשות הרבים

שתילי זתים

והולך כנגד ימים היוצאים אבל אם יעשה נר לכל אחד אפילו יוסיף ליכא הכירא שיש לומר כך יש בני אדם בבית (כ"י תוספות שם ד"ה והמהדירין): ג' (ה) כגון מליל שני ואילך עולה בשביל שני נרות (טור וב"י). או כגון שפתחי בתי שני בני אדם סמוכים זה לזה בכדי שהנר הוא לכל פתח בטפח הסמוך לו פירוש כגון דלית ליה לחד מנייהו בפתח זה מזוזה דמדליק מימין¹⁸ אי נמי כגון שני בני אדם שנכנסים בפתח אחד והם חלוקים בעיסתם ואינם סמוכים על שלחן אחד שכל אחד צריך להדליק (פר"ח בשם הרב המגיד פ"ד הל' ד'). אי נמי הא דבעינן מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל אינו אלא לכתחלה אבל לעיכובא לא ובדיעבד עולה (לחם משנה (שם)). נרות שלהם של חרס הן ומכוסין ועושין לו נקב בצדי כיסויו להכניס לו הפתילה והוא הפה ולמעלה בכיסויו יש נקב קטן וגם חלל יש למעלה מן הכיסוי וממלאו שמן והוא נכנס דרך הנקב מעט מעט

אם יש בו שני נקבים משני צדדיו עולה לשנים (רש"י (כג:)): ד' (ו) שהאש מתחברת לאמצעיתה ואינו דומה לנר (שם). ואם הרחיקם זה מזה עד כאצבע יצא (הרא"ש¹⁹ והר"ן י"ג) בשם העיטור (הל' חנוכה קט"ו ע"ד). ושיעור הרחקה כזו לפתילות בינוניות ולפי אותו הערך צריך להוסיף ריחוק בגסות, ולמעט ריחוק בדקות (כ"י לתרץ קושית הטור). אי נמי דשיעור כזה הוא דוקא לשמן (כשיעור שיתבאר סימן תרע"ב סעיף ב'). ולפי התוספת אז תהיה תוספת ההרחקה (שלטי גיבורים): ז' ולא אחד נכנס ואחד יוצא²⁰ (דרכי משה מהר"ל): ח' דהיינו מגורות (רש"י סוף פרק ג'). של נחשת העושים אותן קנים קנים יוצאים סביבות בעיגול (כנסת הגדולה בשם תרומת הדשן סימן ק"ה): ט' שכשהן סמוכים זה לזה עד שהן מתחממות זו מזו נוטף השעוה גם נכפלות ונופלות ולא קיימו מצוה (דרכי משה אור זרוע): י' כדי שיראוהו הכל ויתפרסם הנס (לבוש):

הערות והגהות

בפנים נשאה תקנה זו. [ב] בשו"ת רביד הזהב סי' ה' כתב רבינו שנכון להדליק את כל הנרות בכלי אחד ולא כל נר בפני עצמו וכתב שם דבתחילה רצה להדר והדליק בנרות יפים כל נר בפני עצמו. ואח"כ הראו לו בחלום ס"ת מחולק יריעות והבין שהוא מפני זה והפסיק ממנהגו וכתב שם דומיא דמנורה דבמקדש שהיו כל הנרות בכלי אחד ע"כ, ועי' בשע"ת ס"ק י"ג שהביא מהברכי יוסף בשם חסד לאברהם דבעינן כלי לנר חנוכה ולא ידליק בקליפי אגוזים או בכלי שאינו יכול לעמוד בלא סמיכה וכ"כ באבני נזר סי' ת"ק ומקור דברי החסד לאברהם הוא מרבינו יצחק סגי נהור בנו של הראב"ד (הודפס כעת בסוף ספר שבות יצחק על הל' חנוכה) אשר נמסר לו מאליהו זכור לטוב, וראיתי שם שסיים דהוא דומיא דמקדש, וזה סמך גדול לדברי רבינו בתשובה, ושופריה דרוד ינהר לעלמין. [ג] עיין בחידושי רביד הזהב. [ד] בחידושי רביד הזהב הביא רבינו את הפר"ח שחולק וס"ל דכיון שהם מובדלים אחד מחבירו מאי איכפת לן שהוא בעיגול. [ה] בתימן (עכ"פ בעיר צנעא)

18 דאם לא כן לא משכחת לה שאצל שניהם תהיה מקום ההדלקה שהרי מה שימין אצל האחד הוי שמאל אצל השני. 19 בדפוס החדש של הטור כתבו דלא נמצא זה ברא"ש. 20 במ"ב ס"ק ט"ו כתב הטעם דבעינן שורה שוה דאם יעשה אחד נכנס ואחד יוצא יבוא לעשות גם בעיגול.

הלכות חנוכה סימן תרעא

ת באר הגולה

מניחו על פתחו ואם יש חצר לפני הבית מניחו על פתח החצר ואם היה דר בעלייה שאין לו פתח פתוח לרשות הרבים מניחו בחלון הסמוך לרשות הרבים ובשעת הסכנה שאינו רשאי לקיים המצוה מניחו על שלחנו ודיו וצריך (יא) גר אחר להשתמש לאורו (יב) [ו] ואם יש מדורה אין צריך גר אחר ואם הוא אדם חשוב שאין דרכו להשתמש לאור המדורה צריך גר אחר: ו^ט מניחו למעלה משלשה טפחים (יג) ומצוה להניחו למטה מעשרה טפחים (יד) ואם הניחו למעלה מעשרה טפחים יצא^פ אבל אם מניחו למעלה מעשרים אמה לא יצא (טו) הגה ואפילו לקמה כך לוק והניחה למטה מעשרים (טז) לא יצא דהלקה עושה מנוח (יז) (בי"ב בשם תוספות): ו^ז מצוה להניחו בטפח הסמוך לפתח^ח משמאל כדי שתהא מזוזה מימין וגר חנוכה משמאל (יח) ואם אין מזוזה בפתח מניחו מימין^ט ואם הניחו בדלת עצמו יניחו מחציו של כניסה לצד שמאל (יט) (*) ויבית הכנסת מניחו בכותל דרום (ומסדקן ממזרח למערב [י] (כ) (ת"ה סי' ק"ד בי"ב) ומדליקין^י ומברכין (צניח

ז שם ברייתא
ח מימרא דרבא שם
ט טור בשם מהר"ם
מרטנבורג י מימרא
דרבא שם ב מימרא
דרב שם כ"ב
ל מימרא דרבא שם
מ כרב שמאל
מדיפתי שם ג טור
בשם אבי העזרי
והגהות מרדכי בשם
ר יקיר שם שם בשם
סמ"ק והמרדכי שם
ע שם * (י"ל שצריך
להיות או כנרות
המנוחה וכן הוא
בפרומם הדשן
וד"ק) פ כמו
שמברכין על הלל דראש חודש אע"פ שאינו אלא מנהג

הגהות המושמטות

(*) הגה: ומיהו צומן הזה שכולנו מדליקין צפנים לפני רשות הרבים כלל אין לחוש כל כך אם אין מדליקין בטפח הסמוך לפתח ומ"מ המנהג להדליק בטפח הסמוך לפתח כמו צימיהם ואין לשנות אלא אם כן רצים בני הצית שעדיף יותר להדליק כל אחד במקום מיוחד מלערב הנרות ציחד ואין היכר כמה נרות מדליקין ומ"מ יזהרו שלא להדליק במקום שמדליקין הנרות כל השנה כי אז לא יהיה היכר כלל ואף כי אין היכר רק לפני הצית מ"מ היכר קצת מיהא צע"י.

שתילי ותיים

(יא) להיות בתוך הבית (רמב"ם פ"ד הל' ח'): (יב) אף על פי שמדליקין על השלחן ועל כרחך משתמש לאורה אפילו הכי צריך גר אחר משום היכרא²¹ (מ"א ר"ן (ט. ט.)): ו (יג) דכל למטה משלשה כארעא סמיכתא ואין הבריות משגיחין עליו וליכא פרסומי ניסא (לבוש): (יד) אפילו לאותן שמדליקין בפנים דכשהוא למטה מעשרה ניכר לכל שהוא משום פרסומי ניסא טפי דדבר העשוי לאור אין דרך להניח כל כך למעלה²² דעיקר תשמישו של אדם למטה מעשרה (שם). ואם דר בעלייה מניחו בחלון אפילו הוא למעלה מעשרה (מ"א):

(טו) דלא שלטא ביה עינא וליכא פרסומי ניסא (לבוש) ואפילו כשמדליקין בבית²³ (פר"ח וכן דעת רבינו): (טז) או שמייעט למטה מעשרים²⁴ בעודה דולקת (בי"ב תוספות (כב. ד"ה גר)): (יז) אלא יכבנה וימעטנה ויחזור וידליקנה (שם): ו (יח) ויכנס ויצא בטלית מצויצת בין שתי מצוות וכתיב חוננה מלאך ה' (תהילים צ"א) (לבוש). וכתיב והחוט המשולש וכר' (קהלת ד', י"ב) (אליה זוטא שכולי לקט): (יט) פירוש כשנחלוק הבית לשנים נשים אותה בחצי של כניסה שהוא לצד פנים ויהיה לצד שמאל²⁵ (בי"ב מהר"י אבוהב): (כ) שכן היו מסודרות

הערות והגהות

נהגו להדליק בכניסת הבית בפנים (וחדרי המגורים היו דרך כלל בקומה השניה) [ו] ובתימן לא הדליקו שמש משום דס"ל דשמש בעינן דוקא במקום שרגיל להשתמש כל השנה לאור הנר אבל במקום שאין משתמש לא בעינן שמש. וע"י בחידושי רביד הזהב שנסתפק רבינו בדבר זה. [ז] רבינו השמיט מהרמ"א תיבות או כדרום

21 ג"ל כונתו דאע"פ שמדליק על השולחן ועל כרחו נהנה וזה מותר כיון שהוא בעל כורחו ע"י סי' תרע"ח סק"א מ"מ ידליק גר אחד להיכר. 22 יש כאן טעות בלבוש וצ"ל אין דרך להניח כל כך למטה דעיקר תשמישו של אדם למעלה מעשרה, וכן הוא בהערות רבני תימן אות מ"ב. 23 היינו דאם מדליק בבית לא מודדים מריצפת הבית אלא מרשות הרבים. 24 היינו שהגביה את קרקעית. 25 ע"י חידושי רביד הזהב.

אלא חדא מוקס הנחתה גזלת עלמה ממזיו של כניסת האדם דיינו לזד שמאלו בצואו לפתוח הדלת אבל בענין הנחת הנרות גזלה צד מוז או צד פנים מזה לא אמר הסמ"ק כלום דזה תלוי בזמנה ולדין דמדליקין בפנים מדליק גזלת בפנים ממזיו של כניסה בצואו לפתוח הדלת וליכנס וכן עיקר זהו נקטין:

יג חצר שיש שם שני פתחים וכו'. הקשה הבית יוסף דמאי שנה מהא דקאמריין אסור לעזור אחורי בית הכנסת בשעה שהצור מתפללין דאי איכא פיתחא אחרינא לא אמי למיחשדיה דאימור בפיתחא אחרינא ייעול והכא נמי נימא צאיך פיתחא אדליק ומיך מה שמירך. ולפעד"נ לייבא הכא קושיא דתפלה דלא עבר זמנה ודאי ליכא חשדא דאימור צאיך פתחא ייעול. אבל נר מנוכה דזמנה מסוף שקיעה עד חצי שעה דעבר זמנה מיך ומיד איכא חשדא עפי וכן בענין פיהא שהצור צגמרא (ג.) עלה המס נמי עבר זמנה מיד צגמר קצירו שהוא מכלה את הכל אחא לדי חשדא טפי: ועוד יש לומר דצאחורי בית הכנסת ודאי אפשר דצאיך פיתחא ייעול ולא יהא נודע לשום אדם שצנכס הילכך ליכא חשדא אבל צנר מנוכה אי איתא דצאיך פיתחא הדליק היה מפורסם וגודע לעזרים ושנים ומללא נשמע ולא נראה שהדליק איכא חשדא:

יד וכתב בע"ה התרומה לדין וכו' עד והם יודעים ששני הפתחים ש' איש אחד. איכא להקשות הלא לדידהו נמי ידעי ששני הפתחים של איש אחד ויחשדוהו כשם שלא הדליק זה הפתח כך לא הדליק צאחר ואין לפרש לדידהו איכא חשדא לפי שאינו חושש להדליק בשני פתחים כדי לייבא מן חשדא דהני דלא ידעי דשני הפתחים של איש אחד צדאי יאמרו כשם שלא הדליק וכו' אבל לדין שאין היכרא אלל לבני הבית הני כולו ידעי ששני הפתחים של איש אחד וליכא חשדא כלל דאם כן לדידהו כששני הפתחים מרוח אחת נמי איכא חשדא מהני דלא ידעי אלל צעל כרתיך דלא מיישינן לחשדא דעלמא כלל אלל לחשדא דבני מתא וכדאימתא להדיא צגמרא (ג.) ורין לומר דהכי קאמר לדידהו דוקא אף על פי שידעיס ששני

כניסה לצד שמאל ובבית הכנסת מניחה בדרום (ו) זכר למנוחה שהיתה בדרום ע"כ: [ח חצר שיש לה שני פתחים משתי רוחות צריך להדליק בשני פתחים שלא יחשדוהו העוברים לומר כשם שלא הדליק בזה הפתח כך לא הדליק באחרת הילכך אם שני הפתחים מרוח אחת שיכולין לראות כאחד די לו באחד מהן וכתב בעל התרומה לדין שמדליקין בפנים אפילו בשתי רוחות די לו באחד מהן שאין היכרא אלא לבני

פי שאינו אלל מנהג (עי' לעיל סי' חכב) ומכל מוקס צאחיה הדלקה של בית הכנסת אין אדם יואל צה ורין לחזור ולהדליק כל אחד צניחו עכ"ל (ה): ומ"ש שמיחה בדרום זכר למנוחה וכו'. צתרומת הדשן (סי' קד) כתב שיש מקומות שמסדרים אותם בין מזרח למערב ובמקומות אחרים מסדרים אותם בין צפון לדרום והא מילתא תליא בצלוגתא דתנאי צפרק שמי הלמס (ממוח מס: נרות המנוחה היאך היו מונחים והיה נראה להלכתא כרצי מחצירו (עירוין מ:)) וכן פירש רש"י אליביה צפירוש החומש (צמדנר ח צ ד"ה יאירו) אמנס הרמב"ם (בית הגמיה פ"ג הי"ג) וסמ"ג (עשין קסג רט ע"ד) כתבו דלמפון לדרום היו מונחים ורין או לקר הגרות כמו שהיו מסודרים צמנורה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ונהרא נהרא ופשעיה אמנס אם הייתי צמקוס שאין מנהג הייתי מנהיג כמו שראיתי צרוצ מקומות וכו' מחצירו עכ"ל והמנהג הפשוט לקצטם כמותל דרום ומללא מסודרים בין מזרח למערב (ז):

ח חצר שיש שם שני פתחים משתי רוחות צריך להדליק בשני פתחים וכו' עד די לו באחד מהם. מימרא צפרק צנה מדליקין (ג.) וכתב הר"ן (י. ד"ה א"ר הונא) ומסבירא דכיון שאינו מדליק אלל משום חשדא לא מצריך אלל אחד פתחא (ח.) וא"ת מ"ש מהא דאמריין צפרק קמא (ח:)) וצתרא (סא.) דצרכות. אסור לעזור אחורי בית הכנסת בשעה שהצור מתפללין ולא אמרין אלל דלית ליה פתחא אחרינא אבל אית ליה פתחא אחרינא לית לן צה דאמרי צפתחא אחרינא עייל ון והכא נמי נימא דאף על גב דמוז דלא אדליק (צמר) [צמד] פתחא לא אמו למחשדיה דאמרי צאיך פתחא אדליק וי"ל דלענין תפלה שאני דכיון דאי לא מצלי הוה ליה פורק עול מלכות שמים מעליו כל היכא דאיכא פתחא אחרינא לא אמו למחשדיה מה שאין כן לענין תנוכה ועי"ל דהדלקת נר תנוכה כיון דיש צה הפסד ממון אי איכא פתחא אחרינא אמו למחשדיה כי היכי דצאי לא אדליק צצאי נמי לא אדליק אבל צתפלה דלית צה הפסד ממון כי איכא פתחא אחרינא לא אמו למחשדיה: וכתב בע"ה התרומה (סי' רכח) לדין שמדליקין בפנים אפי"ו בשתי רוחות די לו באחד מהם. כן כמזב גם כן צמ"ק (סי' רפ רעו.) טו ומרכי (סי' רטו):

דרבי משה

שמש העיר הנר מידו ומדליק הנרות הנשארים והשליח צבור חוזר למקומו ומתפלל בעוד שהשמש מדליק: (ו) וכן כתב המנהגים (רי"א טירונא ריש הל' חנוכה) דלא כמנהגי ברי"ן שהיו נוהגין להעמידן בצפון לשמאל הזון: (ז) וכן המנהג בגלילותינו: (ח) וכן כתב הכל בו (שם ג:) וכתב עוד אף אם השני פתחים מרוח אחת אם השני פתחים פתוחים לשני בתים אף על פי ששתייהן של אדם אחד אפילו הכי מדליק

(ה) וכתב הכל בו (סי' מד ד.) דהמנהג להדליק בבית הכנסת בין מנחה למערב ובערב שבת מדליקין אותה קודם תפלת מנחה וכן כתב אבודרום (עמ' רא ד"ה ומה שנהגו) וכן הוא במהרי"ל (הלכות חנוכה עמ' תו אות ד) ואין אנו נוהגין כן אלא אף בערב שבת מדליקין בין מנחה למערב: וכתב עוד מהרי"ל (הלכות חנוכה עמ' תו אות ה) כשרבו ימי חנוכה ורבו הנרות היה השליח צבור מדליק וכדי שלא יאחר בהדלקה נוטל

חדושי הגהות

[נ] יש לומר דשאני הכא דמזנת סתמים להדליק על פתח החצר ומיד שרואה שלא הדליק צה יאמר שלא הדליק גם כן צאחר וכהאי גוונא הוי גבי פיהא דמייתי המס צגמרא (ג.) דכיון שהוא קוצר כל שדה ואינו מניח פיהא צקוף כמו שזמנה חזרה (ויקרא יו ט) לא תכלה פתח שדך יאמר שלא הניח גם כן תכלה אלל גבי בית הכנסת אין המנוחה עליו שיכנס צפתח בית הכנסת דלמא דאמי למחשדיה כשם שלא קיים מנוחה צפתח זה כך לא קיים צפתח אחר שהרי אין המנוחה עליו אלל שיהיה צבית הכנסת אם כן לא אמו למחשדיה דיאמר לכן הוא עובר שיכנס צפתח אחר ויהיה צבית הכנסת שהרי עדיין לא עבר כלום ועוד נראה לי לפרש צה דקאמר צגמרא דחיישינן שיחשדוהו העוברים כשם שלא הדליק צזה הפתח כך לא הדליק צצאחר דלא לא היה היכרא לאומן העוברים צמוז איכא אינשי דאמי מעלמא שלא ידעו צזה הבית יש לו שני פתחים שיחשדוהו שלא הדליק כלל ואף על גב דקאמר שלא חששו משום אינשי דאמי מעלמא דאם כן אפילו שני הפתחים מרוח אחד היה צריך להדליק צשמיין מכל מוקס יחשדוהו גם בני העיר משום שיאמרו הואיל ולא הדליק צזה הפתח משום חשש

הגהות והערות

טו] כן אהוא בדפו"ר, ובנדפס איתא "בסמ"ג" והוא ט"ס:

אורח חיים תרעא - תרעב הלכות חנוכה בית יוסף

הפתחים של איש אחד מכל מקום אחד איכא חשדא לומר כשם שלא לנני הציה לידעי בהדליק נפתח אחד הדולק עם שהרי הם יודעים ששני הוא מיהו נהגות מיימוניות (פ"ד אה ל) כחוצים דברי ספר התרומה על עם רבינו שמחה ולא כתב עם והם יודעים אבל בסמ"ק ובמרדכי כתוב גם כן והם יודעים וכו'.

והנראה שאין להקפיד וכו'. נראה דדברי רבינו הם לפי זמנו שהיו מדליקין נפתח הציה הסמוכה לחצר אלא שהיו מדליקים בפנים ולא בחוץ וכיון שלפעמים פתוח איכא חשדא מהעוברים וכו' וכן כתב בסוף סימן תרע"ב אבל למנהגינו שמדליקין נכחי החורף אין היכרא כלל לא לנני רשות הרבים ולא לנני החצר וליכא חשדא חו"ל ה"ר ירום (נ"ט מ"א סא:) ועמה נוהגין להדליקה מנפנים לפתח הסמוך לרשות הרבים ויש שנוהגין להדליקה מנפנים לפתח הסמוך לחצר משום דשכיחי גוים וגנבים ועוד שאין רגילין לקבוע מוזה לפתח הפתוח לרשות הרבים משום גוים שיטלו אותה ויש מוזה לפתח הפתוח לחצר ויהיה מוזה לימין ונר חנוכה משמאל עכ"ל אלמא דלא היו נוהגין כלל להדליק נכחי החורף כמנהגינו אלא או נפתח הסמוך לרשות הרבים או נפתח הסמוך לחצר ונפנים ונמ"ש ה"ר יואל הלוי לעיל:

כיון ללא ידעי בהדליק נפתח אחד איכא חשדא לומר כשם שלא לנני הציה לידעי בהדליק נפתח אחד הדולק עם שהרי הם יודעים ששני הוא מיהו נהגות מיימוניות (פ"ד אה ל) כחוצים דברי ספר התרומה על עם רבינו שמחה ולא כתב עם והם יודעים אבל בסמ"ק ובמרדכי כתוב גם כן והם יודעים וכו'.

הבית (ג) והם יודעים ששני הפתחים של איש אחד. ונראה שאין להקל ואף לדידן איכא חשדא כיון שמדליקין בפתח (ט) הבית העוברין רואין שלא הדליק ואיכא חשד:

סימן תרעב

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א-ב] החלת זמן הדלקתן וסופו ואם יש להם תשלומין: שיעור השמן שנתן בהן: אם יכול לכבותם או להשתמש לאורן אחר שדולקו כשיעור:

[א-ב] מצותה מסוף שקיעת החמה עד חצי שעה

לאורה הרשות צדו: ואהא דאמרינן דאי לא אדליק מדליק ככב הרא"ש (סא) אבל מכאן ואילך עבר הזמן הילכך אף על פי שמחין חירון אחר ראוי להחמיר ולהדליק נר חנוכה בחמלה הלילה ומשמע מדבריו דהיינו לכחלה אבל אם עבר ולא הדליק יליק מספק וכן כתבו התוספות (סא ד"ה דאי) בשם ר"י פורת ולא היה לו לרבינו לכתוב וללא הכרמז"ם (פ"ד ה"ה) שכתב עבר זה הזמן אינו מדליק מאחר שאף לדברי האומר מדליק אינו מדליק אלא מספק (ג)

תרעב פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן [ב] נר חנוכה שלא הדליק בלילה אין לו תשלומין: מי שלא הדליק בלילה שלישי אלא שני נרות:

מצותה מסוף שקיעת החמה עד חצי שעה מן הצ"ה וכו'. נפרק נמה מדליקין (שנח כא:) מינא מנזחה משתשקע החמה עד שמחלה רגל מן השוק וכחצו הרי"ף (ט) והרא"ש (פי"ג) דשיעור שמחלה רגל מן השוק הוא כמו חצי שעה אחר שקיעת החמה ומפרש בגמרא דהיינו לענין דאי לא הדליק מדליק ואי נמי לשיעורה וכחצו הרי"ף (סא) והרא"ש (סא) אי נמי לשיעורה כלומר שצריך ליתן שמן לחוכה כדי שמהא דולקת והולכת עד השיעור הזה אם כן היטה דולקת והולכת עד השיעור הזה ורצה לכבושה או להשתמש

נמה מדליקין מנזחה משתשקע החמה עד שמחלה רגל מן השוק וכו'. נפרק נמה מדליקין מנזחה משתשקע החמה עד שמחלה רגל מן השוק וכו'. נפרק נמה מדליקין מנזחה משתשקע החמה עד שמחלה רגל מן השוק וכו'.

מצותה מסוף שקיעת החמה עד חצי שעה

נמה מדליקין מנזחה משתשקע החמה עד שמחלה רגל מן השוק וכו'. נפרק נמה מדליקין מנזחה משתשקע החמה עד שמחלה רגל מן השוק וכו'.

הדלקת דרכי משה

בשתייהן משום חשדא: (ט) נראה דבימי רבינו בעל הטור היה כן המנהג להדליק בפתח הבית ולכן כתב דאיכא היכרא וכן כתב בתולדות אדם וזהו נתיב ט' חלק א' (סא:) וזה לשונו ועתה נגדו להדליק מבפנים לפתח הסמוך לרשות הרבים ויש שנוהגים להדליק מבפנים לפתח הסמוך לחצר משום דשכיחי גוים וגנבים ועוד דאין רגילין לקבוע מוזה לפתח הפתוח לרשות הרבים משום גוים שיטלו אותה ויש מוזה לפתח הפתוח לחצר ויהיה מוזה בימין ונר חנוכה

חידושי הגהות הישי דאחי מעלמא כן לא הדליק באחר אבל אי לא משום חשדא איכא חשדא לומר כשם שלא לנני הציה לידעי בהדליק נפתח אחד הדולק עם שהרי הם יודעים ששני הוא מיהו נהגות מיימוניות (פ"ד אה ל) כחוצים דברי ספר התרומה על עם רבינו שמחה ולא כתב עם והם יודעים אבל בסמ"ק ובמרדכי כתוב גם כן והם יודעים וכו'.

תרעב [א] נדצי"ף "ברייחא": [ב] כן הוא הלשון בדפוס ב"י, ועיין ברא"ש שלפנינו שלפני חיבת "אם" איחא "א"י" ועיין בתפארת שמואל שכ"ז ועיין שם בקרבן נתנאל אחר ר ועיין התעוררות החשובה סימן זה משי"כ בדברי הבית יוסף אלו: [ג] עיין חידושי הרשב"א שמשמע ממנו דלאחר הזמן מדליקין רואי ולא משום ספק עיי"ש והובא שיטה זאת במגיד משנה ה"ל חנוכה פ"ד הלכה ה' וכן כתב הכנסת הגדולה בשם הראי"ה שרעת הטור כאותה שיטה שבמגיד משנה וכן כתב הפרי חרשי עיי"ש:

מקורות וציורים

הדליקה וכתבה ע"ש
מי הרע"ג כי"ב נשארה
דולקת עין מ"ג פ"ב
וכנ"מ, ע"ש פ"י חרע"ג
פ"ב

ב"מ"ם : שמואל השמן
שביום ראשון כי"ב
הרע"ג כ"ב ע"ש פ"ג
ע"ש פ"י חרע"ג פ"ב :
ע"ש פ"י חרע"ג פ"ב
פ"א, שאסור להדליק
מ"ה מ"ה, שבת ה"ה
והואילן לבדוק
מעות ש"ס כ"ג ורועלמי
פ"ב פ"ג :

ה"ה, נר חנוכה ע"ש
פ"י חרע"ג פ"א, ואם
היה דר ע"ש ש"פ פ"ה,
וגר חנוכה ע"ש ש"פ
פ"י :

ה"ה, בימי הסנה ש"ס
כ"ג וע"ש פ"ג, ש"ש ש"ס
פ"ד :

ה"ה, נר חנוכה ש"ס כ"ג,
ע"ש פ"י חרע"ג פ"ג
או גוי ע"ש פ"ג
שמה, הדליקו מבכנים
ש"ס כ"ג, ע"ש ש"פ פ"ה.

שנויי גופהאות

ה"ה, או גוי ג"ג
גדולי (פ"ב דגנ"ה פ"ד)
כ"מ דלוקן לה"ה או
עבר כובני ע"ש.

הגרי"א

ה"ה, ואף על פי שאין
השמנים נמשכים אחר
הפתילה ואין האור
נחליט יפה באותן
הפתילות ש"ס (ג"ה כ"א,
ל"א, שמים שחורו המים
פ"ד וכו' מהסכת כ"ה,
חרע"ג פ"ה פ"ה).

השוק כמו ח"י שנה אחר שקיעת החמה, וכבד רבינו עבר זמן זה אינו
מדליק וכן לאון הגמרל מוכיח דקאמר חי לא חלוקי מניק הלוחל אחר
זמן זה אינו מדליק דחי לא שיעור זה מה הועיל לנו. וג"כ מן המפרשים
נהקין ופומים וודאי אם לא הדליק כבוד שיעור זה מדליק כל הלינה
דהל זמן (מנייה כ"ג) כל שמונתו
לילה כער כל הלילה אלל של עשה
מלוה כמקנה לכל חוד זמן זה עשה
מזוהה כמקנה אלו דכריהם ז"ל.
ולאו דאי לא חלוקי קשה לפירוש
זה [דמשמע] דמזוהה כמקנה אינו כל
אמון כזה דאי"כ הוה לנו למימר
לדלוקי [ה"ה] רבינו ולא מקדימין
ולא מאחרין ולא לו ממה שאמרו
ש"ס (ג"ה כ"ג) חנה ונבנדר שלל יקיים
ולל ימ"ך והוא מפרשה נגר חנוכה
[כלכד] : הדליקה וכתבה וכו' ש"ס
(כ"ה) ככמה לין זקוק לה וכן העלו
בהלכות : נשארה דולקת וכו', ז"ל
הפירוש הראשון שכתבתי למעלה
בשם ההלכות ומכלל נדו הרמב"ן ז"ל
עשת ההלכות שמונה השמן שבנו
חנוכה מותר לכל זרכי מול, ונרטה
לו אפילו ככה מוח זמנו שלל כדברי
קנה הכאונים שמוחר השמן שביום
ראשון מוסף עליו כיום שני ומדליקו
וכן בשאר הימים והמחר כיום שמיני
עושה לו מזוהה ושורפו לפי שהקנה
למנוחה, ודעת רבינו וההלכות לדמותן
לע"י טובה ונויה שמוחרין לאחר
ההג וכל שכן כאלו שאפילו בעוהו
דולק מוח שיעורו לה נכסר להשתמש
ממנו אלל משום בזיו מלוה וכן עיקר :

מן השוק. וכמה הוא זמן זה [נ] כמו חצי שעה
או יתר. עבר זמן זה אינו מדליק, וצריך ליתן
שמן בנר כדי שתהיה דולקת והולכת עד שתכלה
רגל מן השוק, הדליקה וכתבה [ז] אינו זקוק
להדליקה פעם אחרת. נשארה דולקת אחר
שכלתה רגל מן השוק אם רצה לכבותה או
לסלקה [ז] עושה : [א] כל השמנים
וכל הפתילות כשרות לנר חנוכה ואף על פי
שאינן השמנים נמשכים אחר הפתילה ואין האור
נחליט יפה באותן הפתילות. ואפילו [ב] בלילי
שבת שבתוך ימי חנוכה מותר להדליק בשמנים
ופתילות שאסור להדליק בהן נר שבת, לפי
שאסור להשתמש לנר חנוכה בין בשבת בין
באור ואפילו [א] לבדוק מעות או למנותן לאורה
אסור : [ז] נר חנוכה מצוה להניחו על פתח
ביתו מבחוץ בטפח הסמוך לפתח על שמאל
הנכנס לבית כדי שתהיה מוזהה מימין ונר חנוכה
[ח] משמאל, ואם היה דר בעליה מגיחו בחלון
הסמוכה לרשות הרבים. ונר חנוכה שתניחו [ט]
למעלה מעשרים אמה לא עשה כלום לפי שאינו
ניכר : [ח] בימי הסנה מניח אדם נר חנוכה
בתוך ביתו מבכנים ואפילו הניחו על שולחן
דיו, וצריך להיות בתוך הבית נר אחר להשתמש
לאורו, ואם היחה שם מזוהה אינו צריך נר אחר.

ואם אדם חשוב הוא שאין דרכו להשתמש למזורה צריך נר אחר : ט נר חנוכה שהדליקו חרש שוטה
וקטן [ו] או גוי לא עשה כלום עד שידליקו מי שהוא חייב בהדלקה. הדליקו מבכנים והוציאו דלוק והניחו
על פתח ביתו לא עשה כלום עד שידליקו במקומו. אחז הנר בידו ועמד לא עשה כלום שהרואה אומר

למה משנה
כמו הדס דפקה לן מקרל שלל יכסנו ברגל מפני שלל יהי מנוח
בזוית עליו, וי"ל דנכל מוקס איכא עינתו חריריט כבוסה ימי"ס
טובים והוא מינו דתהולאי לכין השמנות תתקליי כלילי ונמ"ס

להגות מיימוניות
משיעורו לכל אם הי"ס כשיעור אסור להשתמש בתורה בכתבה
בכ"מ * וכן נכל לפרש הי"ס דנמי סופרי"ס ע"כ : [א] דלומר רבי:
כל השמנים יפין לנר ושמן זית מנוה מן המונחין וכן אמר רבא מ"ב
הוה מור מהדר אמנשחא דקאזח וכו' (ש"ס כ"ג), דהיינו שמו קיק לני
ימ"ך כריה דרכ יסויה כרי"ס פירוקין (ש"ס כ"ג), מכלל רל"ה דל"ה כ"ה
הל דריב"ל אלל חנר חנוכה ודלא כ"מ הל דריב"ל ג"ס חנר שנה
שחרי בנר שבת לא היה חנוכה כל השמנים יפין לנר, ופירוש השמנ
דקאזח היינו שמו קיק ומנו כ"פ כנה מוליקין (כ"ג) כ"פירוש השמנ
מדליקין בו כשבת ולל הוה מהדר עלה אלל ודלי לא קה"ה אלל חנר
חנוכה ע"כ : [א] כ"י יזרל חנר רב מנוה חנר רב ודל"ה אלל חנר
אמר ר' יזרל חנר רב ודלא כ"ב הסנה דנאמיר בחול אלל לא בשבת
ודלא כ"ב הוה דלומר לין מדליקין לא בחול ולא בשבת אלל כ"ה
שמדליקין בו נר של שבת (כ"ה). ע"ש, וכן פסק רבינו שמהו והיה
ע"כ : [א] חנר רבא וצריך נר אחר להשתמש לאורה (כ"ה) [נ]
כ"ב כ"ב ליל ודלא כ"ב הונע ע"ש, וכן חנר רב יזרל חנר רב
אסור להקלות מעות וכו' (כ"ה). ע"כ : [ב] ונעל עיטתו כח דוק מ"ב
ש"ס חנר אלל חמשים של קרשע ש"י וזל הי"ס לני"ס י"ה
[ח] כ"ב ריבוי מופתי ולל כ"ב חנר כריה דכ"ה וכן פסק הכ"ה
והלכות מושמל (כ"ה). ופחה דלין לו מוזהה מניחו כ"ה לני"ס י"ה
פקה הכ"ה בשמאל אלל מפני העטס שבנווה הל הי"ס דלוקה ח"ה
עעמה ח"ה יפין עיפ"ה לכבוד מוזה, כן כ"ב רבינו מוזה וכן חלח
כ"כ פ"ס וכן רל"כ"ה (מי חמ"ה) ע"כ : [ט] חנר ר' י
שהלכס כ"כ"ה דלמר נר חנוכה מוזה להיחה בחוך עשרה (כ"ה) ח"ה
שהפדר זוהה רל"חי"ה לין חרמול' לן פמ"כ"ב מ'חנר שלל ח"ה חנר
בו רב"ה וכן פ"ה. ורל"כ"ה (ש"ס) ח"ה ש"יון ש"נהה דוקה"ו לין
קפ"ה כ"כ"ה, וכן ח"ה דעת רבינו הממכ"ר לני"ס ח"ה וכן ר' י
חלפס ע"כ : [א] ח"ה דלמר מדלקת דלמר ריב"ל כ"ה ח"ה ח"ה
* ע"י כ"ה הכהונה ד"ה שבחמול.

הוא יהיה דר וכו'. כרייה"ט :
(כ"ה) : וגר חנוכה וכו'. ש"ס (כ"ה) :
מחוכב שהיחה למעלה מעשרים ש"ס
פסולת ככוסה וככוסה, עור ח"ה
ש"ס ז"ח חומרת נר חנוכה
מלוה להיחה מוח עשרה שפחים ז"ל
ש"ס הרפיה ולפיקן לא נכתב כ"ה
ועוד נראה ל' רל"ה דלחח ו'ו
מהמירל הראשונה דלמר לח"ה
מעשרים פסולת משמע מוח עשרה
למה ב"י זה מוקס שילת כ"ה אלל
ש"ס לח"ך דלא פליגן ופ"ה שבתך :
ל"ה ח"ה ש"ס פסול מלוה מן השמנ
ה"ה בחוך עשרה שפחים. ז"ש שפסי
כן שמלוה להיחה בחוך עשרה
ומדכרי בעל העיטור נראה כ"ה
רבינו וההלכות :
ח"ה בימי הסנה וכו'. ש"ס כרייה"ט
ופ"י סכנה גוי"ס שקפ"ו ז"ל
דכ"ב : וצריך להיות וכו'. ח"ה
ש"ס חנר רב"ה וצ"ך נר חנר להשתמש
לאורה ולי איכ"ה מזוהה לא צריך ו'
ל"ה ח"ה ש"פ דל"ה חנר וכו' :
ש"ס נר חנוכה וכו'. ש"ס (כ"ה) והסנה
לדמרת הלקה עושה ח"ה
הדליקה חרש שוטה וקטן על ש"ס
כלום אשה ודל"ה מדליקת : הדליק
מבכנים והוציאו דלוק וכו'. ש"ס
(כ"ה) חנר רב"ה דלוק מכוניס
והוציאה לחוז לא עשה כלום : אחז
הנר בידו וכו'. ש"ס עיטור ח"ה
והעטס :

לגר עכ"ל מיהו למאי שכתבנו דתופסין להלכה דנריך שיעור לשמן כלשון שני אין להקל בשיעור השמן אף לדין חדא דהסמ"ג מסופק בזה ועוד דהגהות סמ"ק (סי' רפ' אות א) כתב וזה לשונו ולשיעורא פירש הש"ר רבי שמשון גם עכשיו והיה מנריך לעשות פחילות ארוכות עכ"ל. וכן מלאמי כתוב על שם ראב"ן דיש לעשות קצת גדולות דממנין נמי אמירוצא דאי נמי לשיעורה: כתב בהגהות החדשות לרי"ף (שלטי הגטורים ע. אות ה) דאם הדליקה צפני הרוח וכמה נריך עוד לחזור ולהדליקה נמקום שאין הרוח מזוי שהרי הואיל ואינה יכולה לעמוד צפני הרוח הרי היא כמי שלא נתן זה שמן כשיעור עכ"ל ונראה דמהאי טעמא כתב האור זרוע שאין לתחוב הנרות סמוכות זו לזו עד שמתחממות ונופלות או נוטפות דכיון דנופלות או נוטפות הוי כמי שלא נתן זה שמן כשיעור:

מה שהיה לו להדליק או ולא דמי לקריאת שמע ותפלה דאמרינן בפרק חפלת השחר (נרכות כו.) שיחזור ויקרא ויחלל ובשני הלקט (סי' קפג) הביא משנת הר"מ ט' ודבריו מנוצחים גם כמו שכתבתי בשם המשנה האשכנזית: וכתוב בארמות חיים (ה' הנוכה אות י) מי שלא הדליק צליל שלישי אלא שמי נרות או צליל רביעי אלא שלשה זה היה מעשה בלוי"ל והחמירו שדליק מה שמסר להדליק ואין נריך לנרך פעם אחת כי הברכה שעשה בחמלה על חיוב כל הנרות עשאה (ג) וכתב הרשב"א י' בתשובה מי שלא הדליק צלילה א' מכל הלילות שוב אינו מדליק שכבר הוא דחוי עכ"ל וי"ל שפירוש דברי הרשב"א כמו שנתפרשו דברי הר"מ דאנר דאיתו לילה קאמר דאין לו משלומין: [ראוהא דמינא מנוחה משתקע החמה כתב הר"ן (ט. ד"ה מנוחה) לזו למימרא שלא יחא רשאי להדליק קודם אלא עיקר מנוחה קאמר ואם רצה להקדים מקדים אבל מדברי בעל הלכות גדולות (ה' הנוכה סה ע"ד) נראה דדוקא נקט משתקע החמה עד כאן לשונו ודברי הרמב"ם (פי"ד ה"ה) כדברי בעל הלכות גדולות שכתב אין מדליקין נרות מנוכה קודם משתקע החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין ונראה שדקדק רבינו לכתוב מסוף שקיעת החמה משום דתחלת שקיעת החמה עדיין היום גדול כמו שכתבו החוספות בפרק צמח מדליקין (לה' ד"ה מ"י):

סימן תרעג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א] כל השמנים והפחילות כשרים לה ואפילו בשבת: ככתב אפילו קודם שעבר זמנה אינו זקוק לה: איזה חשימיש אסור להשתמש לאורה: טעם לנר שמוסיפין: המדליק נרות חנוכה סתם איזה מהם נאמר שהוא לשמש: [ב] אין מדליקין בנר של חרס ישן ואם יש לו תיקון:

א—ב כ"ף השמנים והפחילות כשרים לה בין בחול בין בשבת אף הפסולים לגר של שבת מפני שאין

ג ונראה שאף לדין וכו'. היינו דוקא לזמן רבינו שהיו מדליקין נפתח הסמון לאחר אלא שהיו מדליקין צפנים אכל עכשיו שמדליקין צפית המורף אין נריך לדקדק כלל בשיעור אלא שדליק צעוד בני הצינע נעורים וכמ"ש בסוף סימן הקודם וכן כתב מהרש"ל (בבאורו לטור) ופשוט הוא: צריך ליתן שיעור שמן כולו בנר קודם ההדלקה כלקמן סימן תרע"ה:

ולא מקדימין ונראה שדקדק רבינו לכתוב מסוף שקיעת החמה משום דתחלת שקיעת החמה עדיין היום גדול כמו שכתבו החוספות בפרק צמח מדליקין (לה' ד"ה מ"י):

תרעג א כ"ף השמנים וכו'. פלוגתא לאמוראי בפרק צמח מדליקין ופסקו הפוסקים כרז דשרי מטעמא דכתב רבינו דלא חיישינן וכו' והרשב"א בתשובה (ח"א) בסימן (קע"א) [ק"ע] כתב בדשנת אינו מותר אלא אם כן אינו נותן בנר שמן רק כשיעור מנוחו אכל יותר מזה כיון שמוחל להשתמש לאורה יש לחוש שמה יטה וצ"ח יוסף מציאו וכן פסק בהגהות שלחן ערוך (פ"א) מיהו למ"ש בסימן שקודם לזה (פ"ג ד"ה ולענין) דאסור להשתמש לאורה אפילו לאחר

אם מותר להוסיף בשמן יותר מכשיעור כשכא הדליק בשבת בשמנים הפסולים: אפילו ככתב בערב שבת קודם קבלת השבת שעדיין הוא מבעור יום אינו זקוק לה: בא לחקנה וכבה אותה כשוגג אינו זקוק לה: אם מותר לקרות בספר לאור חנוכה: [ד] אין חוששין לפחילה להחליפה עד שחבלה:

א—ב כ"ף השמנים והפחילות כשרים לה בין בחול בין בשבת אף הפסולים לגר של שבת. פלוגתא לאמוראי בפרק צמח מדליקין (שגמ' כה.) ומשמע נגמרא (סג:) דהלכתא כרז דאנר פחילות ושמנים שאמרו חכמים אין מדליקין בהם בשבת מדליקין צהם צמנוכה צין צחול צין צגנת וכן פסקו הפוסקים. והרוקח (סי' רכז ד"ה כל השמנים) כתב שמן זית מורה מן המנובחר וגם המרדכי

מתיבתא כרתמיא עד מצוה מן המנובחר" וברפוסים המאחרים הגיהו כן על פי המרדכי עיי"ש: [ט] בשב"י הלקט שלפנינו איתא שנשאל רבינו יצחק זצ"ל: [י] המשך דברי הארחות חיים, ובארחות חיים שלפנינו איתא "כתב הר"ש ז"ל בתשובה, וכן לעיל איתא בארחות חיים "הוסכמו" שירליק וכו': [יא] בדפוס"ר כ"י איתא צלי "ערב" שבת בשבת ובדפוסים המאוחרים הגיהו צלי "של מוצאי" שבת בשבת והוא מגמרא ברכות כז ע"ב שרבי יאשיה מצלי של מוצאי שבת בשבת, ועיי"ש בגמרא שרב צלי של שבת בערב שבת: [יב] בטור הגדפס עם דפוס"ר כ"י פייבי די שאקו ובכתי"א אחד איתא כאן חיבת "שיעור" וכן הוא בנדפס, ובדפוס קניגסברג הוציאו חיבה זו, ובחוספות שלפנינו שם ליתא מדין "השיעור" בזמן הזה, רק בפסקי חוספות (אות פט) כתוב בזה הלשון לדין אין לחוש "מחי ידליקה" ואין לה שיעור" עכ"ל, ועיין גם

דרכי משה

לעיל (סי' תרעא אות ט) דבזמן הזה אין לחוש וכן נהגו שלא לדקדק בשקיעת החמה וכן כתבו במנהג"ם (ר"א טירנו מנהג חנוכה ע"י קמ"ד) מיהו כתבו דטוב להדליק קודם אכילה ובעוד שבני הבית נעורים עכ"ל אמנם מהרי"ל (ה' הנוכה אות א) כתב שהיה נוהג להדליק מיד אחר שקיעת החמה:

ג) ונראה לי דמי שלא הדליק בליל ראשון ומדליק בליל שני או שלישי שירדליק כשאר בני אדם וכן מצאתי כתוב בשם מהרי"ל (שו"ת סי' כה) ואגודה (שבת סי' לא) דלא כמו ה"ר מנחם מירחבור"ק שכתב ידיליק נר אחד כשמתחיל להדליק לדרידיה ה"ל ליל ראשון ואין דבריו נראין: (ד) כבר כתבתי

הגהות והערות

בשלטי הגבורים (אות ה) וז"ל לדברי החוספות והסמ"ג לדין שאנו מדליקין בפנים אין צריך לדקדק לתת שמן בנר כדי שירדליק שיעור כדי שתחלה רגלי תרומתי מן השוק ורבינו ומיימוני כתבו שצריך לדקדק לתת שמן לחובו כשיעור זה, ולזה נוטה דעת הטור א"ח סימן תרע"ב עכ"ל, ועיין כאן בטור שפסיים ונראה לי שאף לדין צריך לדקדק בשיעור וכו', וכתב בחידושי מהרצ"א (ח ע"ב ד"ה שלא) על זה, רבים מפרשים דכוונת רבינו "על הזמן", ואין נראה מדשינה (הטור) "מומן" "לשיעור", וגם אי רבינו הטור לאפלוני אחי אוחספות הוי ליה למימר "ול" נראה", אלא נראה דרבינו הטור מורה דאין צריך לדקדק "בזמן", רק בדפסקי חוספות ובשלטי גבורים כתבו דגם "בשיעור" אין צריך לדקדק על זה כתב רבינו הטור דנראה משמעות החוספות אינו כן רק "בשיעור" צריך לדקדק עכ"ל:

בשמן הפסולים: אפילו ככתב בערב שבת קודם קבלת השבת שעדיין הוא מבעור יום אינו זקוק לה: בא לחקנה וכבה אותה כשוגג אינו זקוק לה: אם מותר לקרות בספר לאור חנוכה: [ד] אין חוששין לפחילה להחליפה עד שחבלה:

א—ב כ"ף השמנים והפחילות כשרים לה בין בחול בין בשבת אף הפסולים לגר של שבת מפני שאין

ג ונראה שאף לדין וכו'. היינו דוקא לזמן רבינו שהיו מדליקין נפתח הסמון לאחר אלא שהיו מדליקין צפנים אכל עכשיו שמדליקין צפית המורף אין נריך לדקדק כלל בשיעור אלא שדליק צעוד בני הצינע נעורים וכמ"ש בסוף סימן הקודם וכן כתב מהרש"ל (בבאורו לטור) ופשוט הוא: צריך ליתן שיעור שמן כולו בנר קודם ההדלקה כלקמן סימן תרע"ה:

ברכת חלק ג' יוסף *לג 313 סוף סוף*

ואינו ענין כלל לדין שמדליקים בסנים לדעת הפוסקים שמחלקים בהכי שהרי אפילו אם עבר זמן שתכלה רגל מן השוק עדיין מצוה איכא לכתחילה להדליק שלא להתאחר יותר מהך טעמא דזריון מקדימין ומסוף שקיעת החמה חל עליו מצוה זו להיות מן הזריון להדליק שלא להתאחר ולשהות המצוה אבל בתוך זמן שתכלה רגל מן השוק להצריכו להדליק לכתחילה ומטעם פרסומי ניסא דבר זה לא שייך לדין לפי דעת הפוסקים המחלקים בהכי וא"כ מרן ז"ל בש"ע שכתב מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שאז העם עוברים ושבים ומשום פרסומי ניסא וסיים על זה דכל זה לכתחילה אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק מדליק כל הלילה מוכח מדבריו להדיא שאין זה אלא תחילת דברי הרא"ש שמדבר על זמן הש"ס שראוי להחמיר לכתחילה מספק בתוך הזמן הזה שתכלה רגל מן השוק ומשום פרסומי ניסא דלמסקנת הרא"ש דלדין אין להקפיד לא שייך זה דלא תלוי בזמן שתכלה רגל מן השוק ומשום פרסומי ניסא וכן ראיתי בהדיא להגאון מהר"א וזילנא בהגהותיו על הש"ע כתב שם על דברי מרן הש"ע שכתב ומיהו וכו' כתב ע"ז הגאון שם ס"ק ז' כיון דאיכא תירוץ אחר שם בגמרא תוספות שם עכ"ד הרי בהדיא שהבין דברי מרן בש"ע כמו שכתבתי דקאי בשיטת התוספות דהר"י פורת שם דמספק הוא דאמר דצריך לחוש לכתחילה למ"ד קמא דאמר דאי לא מדליק דמשמע דאחר זמן שהכלה רגל מן השוק וע"כ לכתחילה צריך להדליק בתוך זמן ובדיעבד יש לחוש ג"כ לסברא אחרונה דאמר א"נ לשיעורא ולהדליק אחר זמן זה מספק ובודאי שאין לברך מספק ועיין עוד בזה להרב אורחות חיים בהלכות חנוכה באות ט"ו שהביא סברא זו משום קצת הגאונים שבוה"ז שמדליקין בפנים לא חיישינן לרגל מן השוק ומברכין אחר זמן זה לכתחילה יע"ש. וכן כתב בהדיא הכלבו בהלכות חנוכה סי' מ"ד דלסברת מקצת הגאונים דס"ל דבוה"ז שמדליקין בפנים לא חיישינן לרגל מן השוק ומברכין אחר זמן זה לכתחילה יע"ש.

וא"כ ע"כ לומר דמרן בש"ע דחשש לכתחילה להדליק קודם שתכלה רגל מן השוק ומשום פרסומי ניסא ע"כ דלא סבירא ליה סברא זו שכתבו מקצת הגאונים ומרן ז"ל על דין התלמוד קאי וס"ל שאין לחלק בהכי וא"כ מוכרח לומר דמדין ספק קאמר לחוש לכתחילה וכמ"ש בב"י ממש וא"כ ברכה מהיכא תיתי אחר שהדבר ספק ולא ידעתי איך הבין המג"א דברי מרן ז"ל עד שכתב מדסתם בש"ע משמע דעתו שיברך ע"כ איוה

סי' תרע"ב שכתב שם ז"ל ומסתברא לי כיון דאינו מדליק אלא מספק לא יברך ואפשר שלזה נתכוון הר"מ ז"ל שכתב עבר הזמן אינו מדליק ר"ל בברכה דמספק לא יברך אבל מדליק מספק עכ"ד עם שפירושו בדברי הר"מ ז"ל דחוק מאוד ולא ניהן ליאמר עכ"ז מה שפשוט לו דעיקר מה שצריך להדליק הוא מספק וכמו שכתב מרו בב"י ועל כן מספק לא יברך בזה דבר השם בפיהו אמת וכמה רב חיליה לאורייתא הרב משחא דרבנותא שס"ל כן בפשיטות ולא זכר שר דברי המג"א והפר"ח שכתבו להפך שצריך לברך וכמה פוסקים ראשונים שס"ל הכי לא חשש לזה יען שדברי מרו מבואר מדבריו כן ואנן קיימלן כדברי מרו כ"ש בספק ברכות על כן פסק כן בפשיטות איך שיהיה אם לא נתברר איך הוא המנהג ודאי אם לא הדליק אחר שיעור זמן זה עד שהכלה רגל מן השוק מדליק והולך כל הלילה בלא ברכה ואם נהגו להדליק ולברך מילתא דפשיטא שצריך לברך דבמקום מנהג לא אמרינן ספק ברכות להקל כידוע ופשוט הוא. וע"ן בא"ב ג' ו' כ"ח.

אות ה' סי' ו'

הדלקה עושה מצוה ועל כן אם כבחה אין זקוק לה וכן אם בא לתקנה וכיבה אותה בשוגג אין זקוק לה ואם רוצה להחמיר על עצמו ולהדליק אין צריך לברך ש"ע ורמ"א בסי' תרע"ג סעיף ב' יעו"ש. ומשמע שאם כיבה אותה במזיד ודאי זקוק לה וחייב לברך שהרי הרב טר"ז הביא משם הגהה לרי"ף שאם הדליק בפני הרוח וכבחה יחזור וידליק במקום שאין הרוח מצויה דהוי כנותן שמן פחות מכשיעור ע"כ. ומשמע מברך דוכי אם נתן שמן פחות מכשיעור בשעת הדלקה אי מהני הא ודאי הוי כאלו לא הדליק כלל וצריך לכבותה ולהוסיף שמן ולחזור ולהדליק ולברך ה"ג כיון שהוא מדמה כאלו נתן שמן פחות מכשיעור צריך לחזור ולהדליק ולברך וכ"כ הרב פר"ח בהדיא בסי' תרע"ב שהביא שם דברי הגהות הרי"ף הנ"ל וסיים וכתב שם ז"ל. ודבר ברור דההיא הדלקה הויא כמאן דליתא וצריך לחזור ולברך וכדלקמן תרע"ה ס"ב ודלא כסברת הכנה"ג סי' תרע"ג ע"כ יעו"ש. ובאמת משמעות דברי מרו בש"ע סי' תרע"ה סעיף ב' שהביא הפר"ח מבואר להדיא

16 אורה

תרעג שמיים ופחילות הכשרות לחנוכה. וכו' די מעיפיים :

א אכר השמיים והפחילות כשרים לנר חנוכה ואע"פ שאין השמיים נמשכים אחר הפחילה ואין האור נתלה יפה באותם הפחילות. הנה ומיכו כמן זה מזה מן המזכר (מרדכי וכל זו ומחיי"ל) ואם אין שמן זה מזה מזה. כשמיים שאין זך ומקו וטהיגין צמדיעות אלו להליק נגר כל שעה כי ארון לול כמו שמו. בואפילו בפיל שבת שבתוך ימי חנוכה מותר להדליק בליד חנוכה השמיים והפחילות שאסור להדליק בהם נר שבת. הנה אם אינו שמן נגר רק כדי שיעור מנוחו. (האנח הרש"א סי' ק"ט). לפי שאסור להשתמש בנר חנוכה בין בשבת בין בחול יואפי' צדוק מעוה או צמנות לאורה אסור ראפי' תשמיש של קדושה כגון צלמוד לאורה אסור יהיש מי שמתיר בתשמיש של קדושה ונוהגים ילהדליק נר נוסף כדי שאם ישתמש צאורו יהיה צאור הנוסף שהוא אותו שהורלק אחרון וויניחנו טרחוק קצת משאר נרות מצוה. הנה וצמדיעות אלו אין נוהגים להסוף רק מזה אלן השמש שנו מליק הנהו והוא עדיף ספי' ויש לעשותו יזה ארוך משאר נרות שאם כל להחמט ישחמט לאוהו נר (מרדכי) אם נחערב נר חנוכה האסור בהנה בשאר נרות אשילו אחד בחלק *לא כסיל דהוי דכר של מנין (ת"ה סי' ק"ג) אלא ידליק מן השמנוה כי"כ שנהוי נר של הימר דולק עם נר של איסור

באר הגולה
א מימלא דר' שנה
כ"א . ב עס .
ג מימלא דר' עס
ד טור עס
ה"ו כה"ל וכתב
ה"ו עס דיוקן
ש"י עס שנטשה
צמורה תקנוהו
עשאוהו כמנוכה
ש"ן משחמטין
עס כלל . ה טור
עס עטל השיטור
וכי"כ צמדיעות הלקט.
ו טור וכי"כ
יבוס . ז עס
ככינו ורות' (י"ט)
להדליק כל אחד
צמי עטמו אכל
להדליק ב' או ג'
צמו עטל צדוק.

כף החיים

כנס"ג בכנס"ט :
(כ"ט) וכתב סרויח מעשה בחד שלל כדליק לילס אחד ופסק לו כדברי מרן ומורי"ם ז"ל וכשראש שסוף מצטער אמר לו יש תיקון שיוסף צממן כשעוור שתי הלילות ועו"ש :
(א) סעי' א. כל השמיים ופחילות כשרים וכו' סיינו כי יש שמיים שאין נמשכים אחר הפחילה וכן יש פחילות שאין האור נתלה בהם יפה ובשבת אסור להדליק בהם שמה יעס כמ"ש לעיל סי' רס"ד וקמ"ל דלנר חנוכה כשרים. וסעטס כחב סעור דלא חיישינן שמה חכבס ויחזור ויליקנס שאף בחול אם כבחס קודם שעבר זמנס א"ל לחזור ולהדליקם ולא חיישינן נמי שמה יעס מפני שאין ארון יעס שסרי אסור להשתמש לאורם :
(ב) ש"ם. כשרים לנר חנוכה. מיכו סנר שמדליק בו סנרוה סנקרף שמש דמוהר להשתמש לאורו אסור לעשותו משמיים ופחילות האסורים בשבת. ב"ח. שכנס"ג בכנס"א או ב' מ"א סק"א. א"ר או' ד' וסיינו לניסגון לכניה נר שמש שמדליקין בו לנר נוסף כמ"ש לקמן בכנס אכל לניסגון לכניה לנר נוסף נר אחר ולא השמש שמדליקין בו אורו נר אחר אסור לעשותו משמיים ופחילות האסורים בשבת. וכי"כ שכנס"ג שס. וס"ד בשבת דחיישינן שמה יעס כיון שמוהר להשתמש לאורו אכל בחול גם נר כניסוף מוהר לעשותו משמיים ופחילות האסורים בשבת כיון שלל יש אוסור צמטיים. וכי"כ סדג"מ ומחסי"ש צפי' דברי מ"א סק"א. וכי"כ מ"ב אורו ג' מיכו מדברי הל"ש משמש דנס בחול יש ליזכר בנר נוסף שלל לעשותו משמיים ופחילות האסורים בשבת ועו"ש :
(ג) ש"ם. כשרים לנר חנוכה. ומי"מ מ"ז מן המזכר ליקח פחילה מלאר גסן או חוטי עשפן. ח"א כלל קרי"ד או' ח' קיצור ש"ע סי' קל"ט או' ד' מ"ב או' ב' :
(ד) ש"ם. כשרים לנר חנוכה. אפי' לכהחלס משוס דכבחס און זקוק לה ואפשר דלא כביא אכל בשעוור השמן קפדינן לכהחלס דאי ליכא שעוורא. ודאי כביא. כר"א יעו"ש.

ד"ע סוף ע"ם וז"ל אח"כ אחר מ"ש ומ"מ טוב ליזכר גם צו"ז. וכי"כ סמאמ"ר או' ג' :
(כו) ש"ם. מדליק וסולך כל הלילה. ומשמע מסחמוות דברי סג"ע דמצדק ג"כ. וכי"כ מ"א סק"ז והחמי"מ או' ג' אכן מ"ש עס סמ"א דצ"י כחוז דהוי ספיקא דדינא וכו' רכב עליו סחמ"מ עס דלא דק דכ"י כחב כן ע"פ דברי סחוי אכל דעה שאר ספוי דצו"ז דמדליקין בפנים און לחוש מחי ידליק כיון דליכא סיכרף אלא לבני כביס ולכן סחס סג"ע וכתב שמדליק וסולך כל הלילה וסיינו בצרכס יעו"ש. מיכו רש"ל בהשו" סי' פ"ה כחב דלא ידליק רק עד חלילה. אכל ספרי"ח כחב להשו" על דברי רש"ל סנוי וכחב דכטיקר כפסק שג"ע ולענין צרכס שקול וערו ומסיק דלדידן שססיכר סוף לבני כביס ליכא קפידא ויש לו להדליק בצרכס עד שיעלס עמוד כשחר יעו"ש. וכי"כ סמאמ"ר או' ב' לכו"כ מדברי סמאמ"ר דאי לא אדליק מדליק כל הלילה בצרכס וכדברי ספרי"ח יעו"ש. ובסגמ"י כחב יש להדליק כ"ז שבני כביס נעורים אפי' עד עמוד השחר. וסבי"ד סמ"א עס וכחב וכן נראה לכורוח אכל אם ישנים און לצדק עליכס עכ"ל וסחמ"מ עס כחב דאם לא הדליק עד שיסנו כולס יקין ב' או ג' מנס ויליק ואם א"ל לסקייס מי"מ ידליק ויבדק דלא כמ"א יעו"ש. אכל סא"ר אורו ג' כחב כדברי מ"א דאם ישנים ידליק בלא צרכס. וכי"כ מ"א כלל קרי"ד אורו י"ט. דס"ח אורו ב' בן א"ח ס' וישב אורו ז' מצ אורו י"א. וכחב בן א"ח עס דדי צב געורים :
(כז) ש"ם. כנס. ובלילות באחרות ידליק וכו' ולא דמי לעומר דאיכא למי"ד דאם לא ספר יוס א' טוב לא יבדק דסחס משוס דכח"ב חמויות סכיינס אכל סכא כל הדא מלוס באנפיס כפסס סוף. ב"י. לבוס. ציאורי בגר"א. ועיין לעיל סי' חפ"ט או' פ"ח :
(כח) ש"ם. צכנס. ידליק כמו שאר בני אדם וכו' ר"ל דאם שכה ליל שני ידליק בניו ג' שלשס ולא אמרינן שידליק ב' בשביל ליל שעבר וגו' בשביל זה. ועיין

← אבל אם ישנו לא יברך. והגאון רבי יוסף ידיד הלוי בספר ברכת יוסף חלק ג (עמוד ט) העלה שמכיון שלדעת כמה פוסקים עבר זמן המצוה לאחר שכלתה רגל מן השוק ידליק בלא ברכה. ע"ש. ואף על פי שיש לעמוד על דבריו בזה, ובפרט שבגלילותינו פשט המנהג לברך גם לאחר השיעור הנ"ל, ובמקום מנהג אין לומר ספק ברכות להקל, וכמבואר בפוסקים, מכל מקום הואיל ומידי מחלוקת לא יצאנו, לפיכך אם רואה בעל הבית שלא יוכל בשום אופן להתפנות מעמקיו וללכת להדליק נרות חנוכה, בפרט אם נוסע מבעוד יום מקיר העיר וחוצה, ולא ישוב לביתו עד שעה מאוחרת בלילה, טוב ונכון שימנה את אשתו שתהיה שלוחו להדליק עם צאת הכוכבים, שהוא כרבע שעה אחר שקיעת השמש, ובוה יקיים המצוה בזמנה. ואף על פי שהלכה רווחת (בקידושין מא.) מצוה בו יותר מבשלוחו, זהו כשהמצוה נעשית באותו מצב בו או בשלוחו, אבל כאן שהמצוה נעשית על ידי שליח בזמנה ובעתה כתקנת חז"ל, הכי עדיף טפי ממה שידליק נרות חנוכה בעצמו לאחר הזמן, שאז הוא נכנס בסלע המחלוקת של הפוסקים, ובפרט במקום שיש אומרים דהוי חשש ברכה שאינה צריכה, וכיוצא בזה כתב הגאון רבי יוסף חיים בשו"ת רב פעלים חלק ב (חלק יורה דעה סימן לה). ע"ש. ואף על פי שכאן ההדלקה נעשית שלא בנוכחות הבעל, נראה שאין בכך כלום, כדמוכח בשבת (כג.) במעשה של רבי זירא שלאחר שנשא אשה, לא הוצרך להשתתף בפרוטות עם האכסניא שלו, כשהיה לומד בבית המדרש, לפי שאשתו היתה מדלקת עליו. ומוכח שכל שמדליקים עליו בביתו אינו צריך שיהיה נוכח שם בעת ההדלקה. והבית חדש (סימן תרעז) כתב, הסועד אצל חבירו ואשתו מדלקת עליו, אינו צריך להפסיק סעודתו ללכת לביתו, וכמו שכתב האגודה שאשה שמברכת ומדליקה נרות חנוכה פוטרת כל בני ביתה. ואף על פי שלכתחלה צריך לעמוד אצל מי שמדליק עליו, מכל מקום אינו מעכב. ומן הדין יצא אפילו כשאינו עומד אצלו, שעיקר החיוב על ממונו להדליק הנרות בביתו משום פרסומי ניסא. אלא שמצוה מן המוכרח שילך לביתו וידליק בעצמו, שמצוה בו יותר מבשלוחו. ע"כ. (ועיין עוד בפרי מגדים סימן תרעה אשל אברהם סק"ד). ומכל מקום בנידון זה שאי אפשר לבעל שידליק בעצמו בזמן שקבעו חז"ל, גם הבית חדש יודה שיותר נכון שאשתו תדליק בצאת הכוכבים, לקיים דבר בעתו מה טוב.

במיכום : כשבעל הבית נאלץ להיעדר מביתו בזמן הדלקת נרות חנוכה, עד לשעה מאוחרת בלילה, ראוי ונכון שימנה את אשתו שתהיה שלוחו להדליק נרות חנוכה עם צאת הכוכבים, שהוא כרבע שעה אחר שקיעת השמש. וגם הוא יוצא ידי חובת הדלקת נרות חנוכה בהדלקה זו, ששלוחו של אדם כמותו.

מפלג המנחה ולמעלה (ג) יובלבד שיתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק:
 ב' שכת או הזיד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל
 מן השוק (ד) שהוא כמו חצי שעה (ה) שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי
 גיסא הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור (ו) וואם נתן בה יותר יכול לכבותה
 לאחר שעבר זה הזמן וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן (ז) (*) ומיהו
 הני מילי לכתחלה אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק מדליק והולך כל הלילה (ח)
 וואם עבר כל הלילה ולא הדליק אין לו תשלומין (ט) [א] (*):

ג סס נגמרה
 לתירוץ נמרה
 ד סס נגמרה
 למירוץ קמא ה כן
 פירשו הרי"ף
 ור"ש סס למירוץ
 נמרה א"י לשיעור
 ו מוספות סס נשס
 הרי"ף פורת וכן
 משמע מדברי
 הרא"ש ו טור וסן
 כתב רבי יצחק בר
 יהודה וכן כתב
 המרדכי סס

תרעג שמנים ופתילות הכשרות לחנוכה. ובו ד' סעיפים:

א' כל השמנים והפתילות כשרים לנר חנוכה ואע"פ שאין השמנים נמשכים אחר
 הפתילה ואין האור נתלה יפה באותם הפתילות הגה ומיהו שמן זית מלוא מן

א מיינרל דרב שנת
 כ"ח

הגהות המושממות

פימן תרעב סעיף ב' (*) הגה י"א שזומן הזה שמדליקין בפנים אין צריך לזכר להדליק קודם שתכלה רגל מן
 השוק (ד"ע וטור נשס המוספות) ומ"מ טוב לזכר גם בזמן הזה.
 שם (*) הגה ונלילות האחרות ידליק כמו שאר בני אדם אף על פי שלא הדליק בראשונה (מ"כ נשס מהרי"ל ואגודה וד"ע).

שתילי זתים

ידליק אלו הנרות בלילה שלאחריו שכבר עבר זמנה,
 אבל מכל מקום נר של לילה שלאחריו ידליק אף על
 פי שלא הדליק אתמול שאין תלויים אלו באלו לומר
 כיון שפעם אחת לא הדליק שוב לא ידליק שכל לילה
 נס בפני עצמו (לבוש ובי"ב בשם מרדכי סי' רס"ח) ותשובה
 אשכנזית (ש"ח מהרי"ל סי' כ"ח) ורוקח (סי' רכ"ו עמוד קכ"ח) שבולי
 לקט (סי' קפ"ו) ורשב"א בתשובה. ומעלות השחר לא ידליק
 דמיקרי יום, וקריאת שמע שאני³¹ דכתיב
 ובשכבך (דברים ו' ז'). ואיכא מן דגני (עיין סימן רל"ה מה
 שנתבאר (סעיף ד')). מ"י שלא הדליק מנין נרות של אותה
 לילה כגון בליל שלישי הדליק שתיים או בליל רביעי
 שלשה, אין צריך לחזור ולהדליק מראש אלא ישלים
 מה שחסר ואין צריך לברך פעם אחרת כי הברכה
 שבירך בתחלה היא על דעת כל הנרות (בי"ב לבוש):

התחיל פוסק (כנסת הגדולה וט"ז ואליה זוטא ומ"א בשם
 רש"ל וב"ח): (ג) ומברך (פר"ח): ב' (ד) ועד כמה, עד
 דכליא רגלא דתרמודאי, והוא שם אומות מלקטי עצים
 דקים ומתעכבים בשוק עד שהולכים בני השוק לבתיהם
 משחשיכה ומבעירים בבתיהם אור, וכשצריכים לעצים
 יוצאים וקונים מהם (רש"י) (שבת כא:): (ה) מן
 הלילה²⁸ (טור): (ו) דהיינו מסוף שקיעת החמה עד
 שתכלה רגל מן השוק, ואם שכח או הזיד²⁹ אין צריך
 ליתן רק כשיעור הנשאר (מ"א ופר"ח), ושיעור השמן³⁰
 לפי עובי הפתילה (שם): (ז) דלא הוקצה למצוה אלא
 כדי שיעור הצריך בלבד (ט"ז בשם בי"י סימן תרע"ו).
 והיכא שלא נתן בה אלא כשיעור וכבה תוך הזמן או
 שהפתילה מסכסכת אסור, שהוקצה למצוה (שם):
 (ח) ומברך (מ"א): (ט) ביום המתרת וכל שכן שלא

הערות והגהות

[א] רבינו השמיט לרמ"א כיון דס"ל דהרמ"א פליג על מרן דלדעת מרן אי לא הדליק לילה אחד בלילה השני
 מדליק נר אחד פחות וכמבואר בב"י והרמ"א חולק ועי' בכה"ג דס"ל דמרן לא פליג.

28 דהיינו דמי שהדליק מוקדם צריך לתת שמן כשיעור שידליק חצי שעה לאחר צאת הכוכבים. 29 והדליק
 מאוחר מתחילת הזמן. 30 היינו דאין שיעור לשמן, דלפי עובי הפתילה משתנה משך ההדלקה. 31 דאיתא
 לעיל סי' רל"ה סעיף ד' דבדיעבד אפשר לקרוא ק"ש של ערבית אפילו לאחר עמוד השחר עד הנץ החמה.

עין חיים

סדר ימי חנוכה

ובכנס'ג ובכרמ'ח פ' וישב ובמנני ארץ ז'ל : מצורת הדלקת נר חנוכה בשמן היוצר ללול ורך והזכיר בנר חנוכה כוויין ליש בניס ח'ח (גמ' שבת פ' ב'ח) : אפי' עני המחפרנס מן הדקה בואל או מוכר כסותו ולוקח שמן להדליק (ש"ע סי' חרע"ה) : ואם יש לו כדי להדליק בכל לילה נר א' חו אין צריך לשאל או למכור כסותו (מ"א וע"ס) : יתן שמן בנר עד כדי שתכלה רגל מן השוק דהיינו חצי שעה (פ"ו) . ובש"ג למד שיעור לשמן של חצי שעה ממ"ש חצי לוג שמן למגורה ללילי עכה הארוכים ובאמת הכל לפי טובי הפחילה (מ"א סי' חרע"ב) : וצריך שיהיו שמן בנר כשיעור קודם הדלקה (סי' חרע"ה) : **מדריקין בכה"ג ומברכין משום פרכונוי ניסא ואין ארס יולא י"ח בנרות דבהכ"ג (ש"ס) ובכל צו רחמי שנהגו להדליק להוציא מי שאינו בקי ומי שאינו זריז :** [זמן הדלקת

בכסליו ואלסימן כ"ה תברכו את בני ישראל ואלמנה אדממתדה אן ישעלו פי כל בית פי אפלילה אלאולה סראג ופי אללילה אלהאנייה סראגין . והבדא זיירו פי כל לילה סראג חתי יציר יסרג פי אלידה אלהאמנה חמאנייה סרג מוא כאנו אהל אלבית קליל או כתיור ולמה חייבו חכמים תמניא יומין משום דפכא חד דמספיק לליליא אתעביד ביה ניסא וסיפק לתמניא לילי ואסור להשתמש לגר חנוכה ומן אלוגוב אן יבון גר חנוכה ער שמאר הנכנס לבית כדי שתהא מזוזה מימין וגר חנוכה משמאל . ואסראג אלחנוכה ענד מגיב אלשמס לא קבל ולא בעד ומקדאר אלהן אלהי וגעפ פי אלסראג קדר מא ישער אלי' נצח סאעה מן בעד מגיב אלשמס ואלהי ישער בארפילה אלאושה יברך ג' ברכות :

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו להדליק נר של חנוכה :

ברוך חנוכה עד סוף שקיעת החמה (ש"ע) דהיינו ארבע הכוכבים (ב"ח ומ"א) לא מתחילין ולא מקדימין ואם עבר זה הזמן ולא הדליק מדליק וכו' כל הלילה (ש"ע) : ונהגו להדליק בכהכ"ג אחר הפלג ערבית ואם אחר הפלג הפלג המנחה עד קרוב ללילה ידליק קודם ערבית ועיין בס"ע חרש ז'ל וכ' בכ"ג שכל יחיד ידליק אחר הפלג ערבית ומיד שיחמיל זמנה לא ילמוד ולא יאכל עד שידליק ואם החמיל פוסק ע"ש וכ"כ בס"ע משם שבות יעקב : ומי שלא החפלה מעריב מדליק קודם (כהכ"ג) : **אסור להשתמש לאורה כל זמן מנחה (סי' חרע"ב) : אכסנאי שאין מדליקין עליו בביתו צריך לתח פרוטה לבעל הבית להשתחף עמו בכ"ח וא"ל ליתן כל חצי האוצרות (ג"ס סי' מ') ואם מקנה לו חלק בשמן בני (פר"ח) : בן שאינו אוכל אלל חביו וחלוק בעיסתו צריך להדליק בפני עצמו ולא בני בשיתוף (פר"ח) : דהדליק נר של חנוכה . הפיר"ח כ' לנרות להדליק נר חנוכה וכן גי' האר"י ע"פ הכור וגי' הרמב"ם בני' הספר של חנוכה וכ"כ הריק"ש ז"ל נוסחת החלמוד להדליק נר של חנוכה וכן נוסחת הרי"ף והרמב"ם עכ"ל ועיין מעשה רוקח ז"ל : בזמן הזה . הלבוב כ' לומר ובזמן בו"ו כדי לכלול נסים נסחרים הנעשים לנו והפיר"ח כ' דהנורסים בו"ו עושים ע"ש וכ"פ כה"ג : מי שלא הדליק וגם אין מדליקין עליו בחור ביתו כשהוא נ"ח מברך שעשה נסים וכליל א' מברך גם שהחיינו (סי' חרע"ו) ועיין כה"ג בדקדוק לשון הרמב"ם ז"ל ואם אח"כ בליל ב' או ג' בא להדליק אינו חוזר ומברך שהחיינו (ש"ס) : וה"ה אם אשתו הדליקה עליו בראשון (מ"א) ועיין לקמן מ"ש משם הפיר"ח ז"ל ויברך כל הברכות קודם שיחמיל להדליק (דמ"א בשם מהר"ל וכן מפורש בהרמב"ם ה' ברכות) : יתחיל להדליק בנר היוצר ומני ובשאר לילות יחמיל ויברך על הנוסף שהוא יוצר שמאלי כדי להשנות לימין (ש"ס) וכ"כ האר"י**

הלכות הדלקת נרות הנוכה

בסמור בתים גבוהים לנגדם, ידליק בחלוף כי גם באופן זה מתפרסם הנס, וככל אופן אין להדליק בחדר-המדדמות, כי בהו אין פרסום לא לבני הבית ולא לבני רשות הרבים-ב.

הנרות יהיו בשורה אחת בשורה, לא אחד נכנס ואחד יוצא, ולא אחד גבוה ואחד נמוך. ויהיה הפסק (כשני סנטומטר) בין כל נר, שלא יתקרב הלה של זה לזה ויהיו כמו מדורה. ובהנחה של שעה, יהיה הפסק, שלא יתחממו זה מזה והישוף השערה והתקלקל. מילא קצרה שמן הקיפה פתיליה, אם כפה עליה כלי, כל פתילה עולה בשביל נר אחד. לא כפה עליה כלי, אפילו לנר אחד אינו עולה, לפי שהוא כמדורות:

א מנהיגני שומן הדלקתן הוא סמור מעט (כמה דקות) לפני צאת הכוכבים. ולא יקדים ולא יאחר-כי. ולכן נהגו בכמה

עניני צחקה - ענינים והערות

כב בלעז"ל, והוא מצינו ש"ל פלי"ת שבת הלוי חלק ז' סימן ס"ח שפסק בן דבמתן כי הוא נולדו נצי חזי מרשומי נטאלי דחרים בכונייניו חשכינו מלפני החיוב המנוח לכב רבתי בביתו ושקיע המנוח, כל שאפשר להם לראות הנרות בראיה רגילה וע"ל, וכן רעת יעד מנהול ומעניו שלילי"א. אמר דעת גדול אחד שלילי"א ולא היו בכך מרסמו ניסוי לחדש הרבים אלא להדבר יחידים ולפיכך הורה כי אין משתחלון ממות מעשרים אמר פסקיע רשות הרבים נהיך להדליק בפנים הנחת. ב"ס לעז"ל משוט כי שם שפסק ח"ל והפסקים ביורן דיון רשות הרבים הוא לאו דזמא, והרי ברור בודא דלא בניע שוחא ברובת ס"ח אמר תשעים רבוא במקום בה בכל יום כמו לבני שבת וימני אז מביאר ס"ח סימן ס"ח ס"ח ס"ח דזמא אחרונים שם לבני המסק לענין דורף ליוטמא דרשות הרבים שפמור הוא לא דזמא וע"ל. וע"ע חידושי רעק"א חישו משפט מלהת אבהא סימן ס"ח ס"ח ס"ח ב. ובמ"ש בודד אמנור על הדמבלס הלכות כלאים פרק ז' אות ל"ג לבני "דור" הרבים, ק"מ היינו מקום שנמנאים הרבים כל מקום לפי מה שחשאו ומה טעם לומר שדוקא נגיבתי בו דוד החלוץ הוי פרוסום, ולא נשבתים בביתם ומיני מעם מדמון להם לדאות. ואדרבה בהדבה מקומות חיי פרסום ספי לשכנינו דחרים מקומות התלונות המקובלות למעט באחדים בתיאורים באיזה שפול"א חסמא.

כג שם סעיף ז' ואחרונים. ומת שכתבונו שהיה הפסק "לשני סנטומטר" בין כל נר, והא על"פ מה שכתב בעל פקטור ומה פסקים להרחיק עד כאמנעי. בטובה כי מעמד ובהדרגתו רבתי החיים ז"ל ס"ח. אין לומר דמירי דזמא משון באמנעי כי מעמד וחלות עולתו סעיף י"ג שם אילת דבה מובאר בפסקית דזמא חזין שבתו באחד לא סגי בבבאי מהכי. ובמ"מ נהג רבתי לעשות הנרות בעונתו ובכל יודע התקרא "מסרה" כי מנהולתו שאין חשש שגראית כמדורות. ובאהא ששע כו"א למשקש כפי כמה דעות במשפטים הדרושנים שבו היתה עזרת המנורה בבית המדד, והוא שנהאמר אל מול פני המנורה יאיר שבעת הנרות, והאיר אל עבר פניה. וענין שיל"ח רבד חרוב סימן ז' ובוירשעים כסוף הספר שם ז"ל קס"ח, ואמ"ל. וע"ע לחול חלק ז' י"ד הלכות נורות שאסור לעשות סימן קמ"ה הערה ז"ל.

כד

ענין סימן תרל"ב סעיף א', ולפני סעיף י"ח. והוא כרביע שעה אחרי השקיעה

שלתן ערוך המקוצר סימן ק"כ

רנב

ומי שיירד משנת, יקנה מנורה של כסף, להדיר מצותיו: ז מנהיגני פשוט שבעל-הבית לבדו מדליק בליה הראשונה נר אחד, ובשניה שתי נרות, וכן מוסיף עד שבליל שמני מרליק שמונה. בין שתי אנשי הבית מרובים או מועטים. ואין לשנות. ולא ידליק במקום שמדליקין נרות כל השנה, כדי שיהיה היכר שום נרות הנוכה.

ח מצות נרות הנוכה להדליקם בפנת הסמור לרשות הרבים מלשום פקוצי ניסא, וכן היו עושין בזמן המשנה והתלמוד ובדורות שאחרים. וכוונתו היה מדליקין בתוך הבית שרדים ב"ו ואם יש חלוץ ומצוה שיציתנה בספת הסמור לפנת הכניסה לבית בית שמשאל שנתא מחוה מניין ונר הנוכה ממשאל, ונמצא שהוא מטוב במצותו י"י.

ט מצוה להניחם למעלה משלשה ספחים מן הקרקע. וכמו"כ דעת מרן השולחן-ערוך, שמצוה להניחם למטה מעשרה ספחים, ואם הניחם למעלה מעשרה יצא. אבל דעת רבנו הרמב"ם שגם להחמיל יוכל להניחם למעלה מעשרה ספחים, לא וכן הוא מנהגינו"ן. אך אם הניחם למעלה מעשרים אמר, לא יצא. מפני שלמעלה מעשרים אין העין שולשת. ומי שהוא דר בעלייה ("קומה-שנייה"), והוא הייך ליתר הקומות העליונות) יוכל להניחם בחלון, או על פי שהוא גבוה למעלה מעשרה ספחים. אבל אם החלון למעלה מעשרים אמר (שהם 9.60 מטר) מקרקע רשות הרבים, אין שולשת עינים של-עוברים והשבים ברשות הרבים, אוי טוב יותר להניחם אצל הפנתא. ואם יש

עניני צחקה - ענינים והערות

טז שם סעיף ז' ובאר ה"ב.

יז ואם רצו בבידחה להדליק, יכול לתת להם להדליק חשמי. וע"ע לעיל בהלכות חלוקת שבת סימן ז' סוף הערה מ"ה. וז"ל. וענין מה שז"ל האחרונים לבני ששם אם רשאי לכבד אמר לכסות חזים, וכוונתו דבריהם בכף חמייס י"ד סימן ל"ח ששם מ"א, ודרכי תשובה שם ס"ח י"א.

יח סימן תרע"א סיפ"ב ב. וש"ת עילת יצתת חלק ז' סימן רס"ז. וע"ע לחלק ז' סוף הערה מ"ה וז"ל. וענין מה שז"ל האחרונים לבני ששם מ"א, ודרכי תשובה שם ס"ח י"א.

יט ח"ל הלכות תולת הפנתה סימן קמ"ח הערה ז"ל. וז"ל במתן. שם סיפ"ב ח"ל חלק ז' וע"ע לחלק ז' חלוקת סירומת סי קמ"ח הערה ז"ל. וז"ל חלוקת חלקת ונתנה. וז"ל. וענין עי חיים מקדורא בהרא. ומה שכתבו בס"ד בביאור יצתת חלקת ונתנה.

כ כא שם סעיף ז' ובמ"א חז"ה ואם בכל מק"ל סעיף ס"ח.

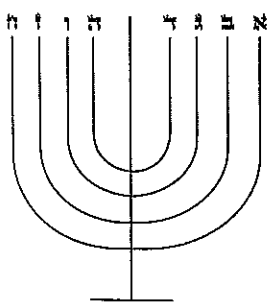
ס' צור כנסת יצאנו אל יוסף לזכרו
סדר ימי החנוכה

תסד

464

55

סדר ההדלקה שנהגו בו אבותינו הקדושים הוא באופן זה. בכל לילה מתחילים להדליק בנר החדש, ופונה המדליק בהמשך הדלקת יתר הנרות לצד ימין כפי הדין ופסק ההלכה המבוארת בשולחן ערוך (סי' תרע"ו סעיף ח'). ולפי שיש אנשים מתבלבלים במנהג ובפירוש ההלכה, עד שאינם יודעים לאן לפנות דרך ימין, יש צורך להבהיר להם את הדרך באופן מעשי, על כן הנני רושם לעיני המדליק שמונה נרות בתמונה מסומנים באותיות אל"ף ביי"ת, ולאורם ילך ויבין איך לפנות לימין לפי פסק ההלכה והדין, והוא כפי מצב עמידת המדליק כשפניו אל מול פני המנורה, לפי הצורה הזאת העומדת מול פני הקורא באופן ישר. כלילה הראשון מתחיל ההדלקה בנר א' דוקא, שהוא הנר הנוטה ביותר לימינו. כלילה השני מתחיל

בנר ב' שהוא נר חדש, והוא הנוסף מחמת היום כנגד תוספת גודל הנס ברבות השמן ומשום מעלין בקדש וכו', ופונה לימינו לגמור ההדלקה בנר א'. כלילה השלישי מתחיל בנר ג' שהוא נר חדש, והוא הנוסף מחמת היום כנגד תוספת גודל הנס ברבות השמן ומשום מעלין בקדש וכו', ופונה לימינו לגמור ההדלקה בנרות ב' וא'. כלילה הרביעי

מתחיל בנר ד' שהוא נר חדש, והוא הנוסף מחמת היום כנגד תוספת גודל הנס ברבות השמן ומשום מעלין בקדש וכו', ופונה לימינו לגמור ההדלקה בנרות ג' ב' וא', וכן הוא הסדר בשאר הלילות עד הלילה השמיני.

זמן ההדלקה לכתחילה, עם התחלת צאת הכוכבים. ואם עבר זה הזמן ועדיין לא הדליק, מדליק והולך כל הלילה ומברך.

בערב שבת מדליקין נר חנוכה ואח"כ נר שבת, וצריך להזהר לשים בה שמן שידלק לא פחות מחצי שעה לאחר צאת הכוכבים. במוצאי שבת אחר שהתפללו ערבית והכדילו בתפילה, מדליקין נר חנוכה ואח"כ מבדילין על הכוס.

בבית הכנסת מדליקים אחר קדיש תתקבל דערבית (ובא"י יש שהנהיגו לכרך בין מנחה לערבית). הרב מברך ברכת להדליק נר של-תנקה, שעשה נסים, ובלילה הראשון מברך גם ברכת שהתננו, ומדליק נר חנוכה של בית הכנסת לפרסם הנס ברב עם הדרת מלך, והציבור עונים אחריו אמן על כל ברכה, ואחר שהדליק נר אחד אומר הנרות הללו וכו', ואח"כ אומרים יחד מזמור שיר תנפת וכו', וגומרים התפילה כשאר ימות החול מבלי שום שינוי עד קדיש שאחר עלינו לשבת, ומיר יוצאים בזריזות איש איש לביתו להדליק נר חנוכה בבתיהם.

סדר ימי חנוכה

עין חיים קס

אִימְתָה עֲלֵיהֶם תִּפְּלֶה : וחזור ואומר סימן טוב וכו' ג"פ
דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חַי וְקַיִם : ג"פ **אָמֵן אָמֵן אָמֵן**
סֵלָה סֵלָה סֵלָה : לב מְהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹהִים וְרוּחַ
נְבוֹן חָדַשׁ בְּקִרְבִּי : שיר למעלות אשא עיני אל ההרים
 וכו' ער סופו. הללויה הללו אל בקדשו וכו' עד סופו. וי"א
 קול דודי הנה זה בא מרלג על ההרים מקפץ על הגבעות :
 דומה דודי לצבי או לעפר האילים הנה זה עומד אחר כהלנו
 משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים : וקדיש דרבנן ואומר
 לחבירו ג"פ שלום עליכם וילך לביהו בלב טוב כאלו קיבל
 פני שכניה :

סדר העשיה בשמונת ימי חנוכה

מצוה מדברי סופרים אן תסרג אלסרג ערני אלאבואב
 פי תמאן דיאלי אלחנוכה אוהלחן לילה כ"ה
 בכסליו

ופחדו הפול עליהם וכו' אימחה עליהם
 חפול וי"א כל הפסוק עד קניה וחוזר
 וכוונה למפרע עד ג"פ עיין רד"א וכו'
 סמ"ח ב' מ"מ ורס"ל ורוקח: דוד מלך
 ישראל חי וקיים. מפני שמלכותו נמשל
 ללכנה ועמיד ג"כ להחיה כמותה וכו'
 החזור להחיה כמעלה פהוה הקב"ה
 דוגמת הלכנה המתחדשת ומחדקת עם
 החמה פל"שמש ומגן ה"עכ"ל רמ"א ב' רבי
 בחיי פ' וישב). והפ"ח הביא סמוכות
 לזה מפ"ב דר"ה ומסיים בה פרש"י
 וכסאו כשמש ננדי כירה יכון עולם
 ע"ש ומכאן יש סמך למ"ש מהר"ם ו'
 מלך כפי' חלים שנהגו לומר בצרכה
 הלכנה ג' פסוקים והם אחת נכבשתי
 בקדשי וכו' וזעו לעולם יהיה וכו'
 כירח יכון עולם וכו'. לב עבוד. וכו'
 מסוגל לבעל מחשבה רעה: שיר למעלות וכו'. כ"כ סמ"ח ב' פל"ה שיש לאמרו וגם הללו אל בקדשו:
 וי"א קול דודי וכו'. כ"כ האחרונים סך קבלה מר"י החסיד ז"ל: **לְשִׁירֵי** עליהם. הטעם לפי שקילל
 ואמר חפול עליהם אימחה ראו לומר לחבירו לא עליך כי אם שלום (פר"ח ב' מע"מ). וי"א
 דהטעם להראות כי כשיחידש לא יהיה עוד משעין וקטרוג כמו שהיה מחלה שהלכנה קטרה
 ואמרה ה"א לב' מלכים שיסחטכו בכח ח' אלא הכל יהיה שלום (חמ"י): **וְאֲנִי** קבלתי הטעם
 להיות כי כל הלכנה הוא קר ונוזק העומדים בללו לכך אומרים שלום עליכם פי' שומר מצוה לא ידע
 דבר רע: **כִּתְבוּ** האחרונים מהם הרב ז"ל שלאחר שישיש יגשר שולי נגדיו לארץ להבדיל החילוקים אשר
 נהוו מקטרוג הלכנה יע"ש. וקבלתי ליער ג"פ והיא סגולה נפלאה לשמירה וכספר הגלגולים כמדומה
 לי דכל עת שאדם נפחד ידע שהקליפות החזוים נכנפות נגדיו בסוד הני מאני דרצון דבנו ולהגלל
 מהפחד יגער נגדיו ברוחו עת לארץ ודוק והשכח וכן מוכח ממעשה דהרמ"ו שהגיד לו הרב אח"כ לר'):
לְשׁוֹן הרמב"ם ריש פ"ג בפי' שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל וביעלו דהם ולא הניחו לוחם
 לעסוק בחורש ובמנוח ופשוטו ידם בממונם וכבנותיהם וכנסו בהיכל ופרצו בו פרצות ושימחו
 בעהרות וזר לכה לישראל מחד מפניהם ולחצו להן גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותיהם וכושיעם
 מידם והלילם ונברו בני חשונאלי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם וסעמידו מלך מן
 הכהנים וחזרה מלכות לישראל יוחר על מאתים בנים עד החרבן הבני וכבנברו ישראל על אויביהם
 והגדום בכ"ה בחדש כסלו היה וכנסו להיכל ולא מלאו שמן עהור במקדש אלא פך ח' ולא היה בו
 להדליק אלא לילה ח' בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה ח' ימים עד שכתבו זיתים והולילו שמן
 עהור ומפני זה הסקינו חכמים שכלו נרות מערכה ח' ימים האלו שחלתן כ"ה בכסלו ימי שמחה
 והלל ומדליקין בהם בערב הנרות על פזחי הכהנים בכל לילה מ' הלילות להראות ולגלות הנה
 ימים האלו הם הנקראים חנוכה והן אבורים בהספד והענית כימי הפורים והדלקת הנרות בהם
 מלוא מדברי סופרים בקריאת המגלה ע"כ: **נְקִרְאת** חנוכה. ע"ש המנוחה שנהו ושבתו ממלחמת
 היונים בכ"ה בכסלו עיין עור סי' תרל"ג: **מַעַם** שתיקנו ח' ימי חנוכה ולא נכבש עיין בב"ו שם
 ובכנה"ג

בְּאֵתֵי בְּסוּד לִוְלֵב אֶתְרוּג וּבְהַדְסִים / עֲרֻכָה שְׁנֵי בָדִים אֲגַדָּה כָּלֵל נִשְׁשִׁים,
וּבְגַד שְׂמַאל אֶתְרוּג וְאֶזְכְּרָה נְסִים / וְאֶצְנֶנָה נֶלֶל וְאֶנְצִימָה קוּלִי.
נִפְשֵׁי לֶךְ תֵּרוֹן תִּנְצִים בְּקוֹל רִנָּה / תִּפְרָף תִּפְלְתָה בְּשִׁבְחָ וּבְתַחֲנֻנָה.
תִּשְׁפִיעַ שְׁלוֹמֶיךָ לָנוּ בְּכֹל סָנָה / מִשְׁבֹּב תִּהְיֶה לְדָל וְתִסְדָּשֶׁה גִילִי.
יּוֹם יִשְׁמְחוּ עִמָּךְ תּוֹסִיף בְּשִׂמְחָתְךָ / מִמְרוֹמְיָךְ תִּקְשִׁיב אֵל קוֹל תִּפְלְתֶם,
תִּגְעַר בְּכֹל שָׁטָן תִּתְנֶנָּה בְּעוֹרְתֶם / אֶתְּהַ מְנַת כּוֹסֵם רּוֹפֵא לְכֹל חֲלִי.
וְלִמְעָרְכוֹת יֵין נִרְצָה לְהִתְעַנֵּג / נִעַן בְּשִׁיר וּשְׁבַח לְאֵל וְנִתְפַלֵּל,
נִדְרֵשׁ בְּסוּד לִוְלֵב נִהְדָּס וְהֶאֱתְרוּג / גַּם בְּעָרְכָה נִשְׁיֵג לְסוּד מְלִי.
סָבָה וְתִצְנֹג יּוֹם זֶה וְקוֹל חֲדוּנָה / כִּה נִשְׁכַּח לְלִמּוּד כִּי הִיא אֲמַת מְצֻנָה,
נֹאכֵל וְנִשְׁתָּה כִּה נִתְסַבְּרָה אֲחֻנָה / אִם נִתְעַצָּה לְזִיוֹן אִישׁוֹן בְּצֵת לִילִי.
פּוֹדָה זָכַר לָנוּ חֶסֶד אֲשֶׁר קָדַם / קִבֵּץ פְּנוּיֵינוּ אֵל הַיְכָלִי נִצֵּם,
בְּזֹכוֹת בְּנֵי חֲקִימָה כֹּל יוֹדְעֵי טַעַם / אֶתְּהַ אֲמַת חֲלָקֵי צוּרֵי וּמַגְדָּלֵי.

ד. חנוכה ופורים

ימי החנוכה

אין בין ימי החנוכה לשאר ימים רגילים אצל יהודי-תימן אלא הדלקת נרות חנוכה. אמירת
"על הנסים" בתפילה ובברכת המזון, קריאה בס"ת בכל יום וגמירת ההלל, בשבת חנוכה
שרים בעת המשתה ואכילת הגעלה, גוסף על שירי-שבת רגילים, גם שיר זה:
אבני יקר, על הר ציון התפרקו / באו ימי שלום, עלי התחזקו.
רמה ימינם, יום יוונים דלקו / היכל אוי הנכו, ונרות דלקו.
מצוף ישועת אל, לבבות מתקו / על זאת לברך, שם כבודו חשקו.

אזירת החנוכה מורגשת אפוא בבית הכנסת, ובקומת הבית התחתונה, ששם מדליקים נרות
החנוכה, ובעברך ברחובות העיר, שבכל ימות השנה הם שרויים בחשכה, אתה רואה אור
בוקע ויוצא מכל מבואות הבתים (אֶסְקִיף). יהודי-תימן מדליקים נרות-חנוכה בקומה
התחתונה (המשמשת מבוא פנימי של הבית) מבפנים. קומת קרקע זו אינה משמשת למגורים
כלל. את נרות החנוכה מדליקים בין מנחה למערבי. סמוך לשקיעת החמה הולכים לביהכ"ג
להתפלל מנחה. אחר-כך יוצאים מכל בתי הכנסת להדליק את הנרות וחוזרים לתפילת-
ערבית וללימוד כנהוג. ראש המשפחה בא כאמור מבית הכנסת, נוטל בידו פנס ויורד
למסדרון כשכל בני הבית, גברים נשים וטף סובבים אותו, והולכים אחריו, לראות ולשמוע
הדלקת הנרות ולענות אמן אחר הברכות. בלילה הראשון מדליקים נר אחד, מכאן ואילך

1 שמעתי ניסבי כי שיר זה הוא של הראב"ע.

לא יצא אף בדיעבד, ואז צריך לכבות את מנורת החנוכה ולהניחה במקום הכשר ויחזור וידליקנה, אך לא יברך שנית^(י). [הדר בעליה מצוה שיניחנה בחלון או במרפסת

ציין לדברי החכם צבי הנ"ל. ע"ש. ושוב מצאתי בשו"ת ארץ טובה (סי' כח אות ו והלאה) שכתב ג"כ שאין כוונת מהר"א אוולאי להצריך כלי לנרות חנוכה. וסיים, ומאחר שאף רבינו האבני נזר לא הכריע כלל בזה, ולדעתו תליא מילתא בפלוגתא דרבנותא, ושיש הוכחה מרבירי הרשב"א והר"ן שאין הכלי מכלל נר המצוה, ושכן דעת הרדב"ז בספר טעמי המצות, וק"ל ספקא דרבנן לקולא, הילכך הסומך על הפוסקים להדביק נר חנוכה בחלון, ללא כלי, יש לו על מה לסמוך. וכן העלה בשו"ת אבני ישפה (חאו"ח סי' קכט), שהמדליק נר חנוכה בנר שעוה א"צ כלי. ע"ש. וכן עיקר. וכלי הניקח מעכו"ם להדליק בו נ"ח אינו צריך טבילה, שדוקא כלי סעודה צריכים טבילה, ודלא כמו שחשב לומר שיש בזה משום הקריבהו נא לפחתך, שהרי אין כאן מיאוס בכלי כלל. וע' בשו"ת רבבות אפרים (ח"א סי' תלו). ודו"ק. וע' בשו"ת שיח יצחק (סי' שמב), ובכף החיים (סי' תרעג אות ס). וכתב המהר"ם בן חביב בשו"ת קול גדול (סי' צב), שאם השתמשו בכוס של זכוכית במי רגלים לבדיקה רפואית, אפילו רק פעם אחת, אין להדליק בו נר חנוכה, משום הקריבהו נא לפחתך. אבל לעשותו שמש לנרות חנוכה שפיר דמי. ע"ש. וצ"ע. [והחנוכויות שמדליקים בהם נרות שעוה, ע"י הדבקה, א"צ שיהיו מחזיקים בתוכם שיעור שמן לחצי שעה, שהנר שעוה הנרבק בתוכם, כולו מקשה אחת, ודי בזה].

(יג) כתב ראב"ה (בהל' חנוכה סי' תתנג עמוד תקעד), קבלתי מרבינו אבא מארי רבינו יואל, הא דאמרינן נר חנוכה שהניחה למעלה

מעשרים אמה פסולה, כסוכה וכמכוי, הני מילי בימיהם שהיו מניחים ג"ח מכחוי, אבל לדידן שמניחים בפנים אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה, כדאמר בסוכה שאם הרפנות מגיעות לסכך, שלמא בה עינא, ואפילו למעלה מעשרים אמה כשרה. וכתב ע"ז ראב"ה, וכעניי נראה שיש לחלק למבין. עכ"ל. ואפשר שכוונתו לחלק כמ"ש הטור (סי' תרעא), שאחר שהביא ד' רבינו יואל, כתב, ונ"ל דשאני התם דבעינן שתשלוט עינו בגג הסוכה, וכיון שהמחיצות מגיעות לגג הסוכה, על ידם תשלוט עינו בגג, אבל הכא שצריך שתשלוט עינו בנרות, כל שהיא למעלה מעשרים אמה דלא שלמא ביה עינא, פסולה. ע"כ. אבל מרן הב"י שם כתב בשם מהר"י אבוהב ליישב ד' רבינו יואל, דס"ל שכשיש אויר בכאן, האויר מוּק לעינים ואין האדם יכול להביט למעלה כל מה שירצה, ולזה הביא ראיה מסוכה, שאם הרפנות מגיעות לסכך אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה, דשלמא ביה עינא, ולפ"ז אין מקום לקושיית הטור. ע"כ. והרמ"א בדרכי משה (אות ג) כתב בשם מהר"א מפראג, שדברי ר' יואל הם לריבה (סוכה ב.), דה"ט דסוכה גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה משום דלא שלמא בה עינא, ולהכי אם הרפנות מגיעות לסכך כשרה, אבל לדידן דקי"ל כרבא דאמר דטעמא דפסולה משום דהויא דירת קבע, ואנן בעינן דירת עראי, ככל ענין פסולה. וכן פסק הטור לעיל (סי' תרלג). ע"ש. ותמיהני, דאף רבא לא פליג על רבה דאמר שאם הרפנות מגיעות לסכך שלמא בה עינא, וגם הוא מודה בזה, אלא דס"ל דטעמא אחרינא אית ליה לפסול גבי סוכה, משום דבעינן דירת

או בגזומרא הסמוכה לרשות הרבים, כדי לקיים פרסומי ניסא^(י). וטוב להניח נרות החנוכה בתוך פנס של זכוכית ולהעמידם במרפסת, כדי שיראו לעוברים ושבים שברשות הרבים^(ט). ואם הוא גר בקומה שהמרפסת גבוהה מקרקע רשות הרבים

אף לרידהו, ועדיף מפי להדליק נרות החנוכה בחלון ביתו, בכרכה. וע' בספר שלמי מועד (עמוד קצד). ויש להשיב על דבריו. וד"ק. והנה הב"ח הסכים לדברי הטור, ודלא כרבינו יואל, וכתב, שגם מר' החוס' והר"ן מוכח דס"ל דלא כרבינו יואל. (והרב המו"ל והמגיה בספר ראבי"ה עמוד תקעד, כתב שאין משם ראיה נגד ר' יואל). וגם הט"ז (סק"ה) העלה דלא בר' יואל. וכ"כ הפרי חדש (סעיף ו), ושכן דעת מרן הש"ע שסתם דבריו. וכ"פ הא"ר (ס"ק יב), והמורד וקציעה, והנהר שלום. וכן פסק בכגדי ישע. ובערוך השלחן כתב שכן דעת רוב הפוסקים. ומכיון שדעת רבינו יואל שבזמן הזה שמדליקים בפנים אפילו למעלה מכ' אמה כשרה, לענין כרכה נקמינן דסב"ל, ואם הדליקה למעלה מעשרים אמה, והרפנות מגיעות אליה, יכבנה ויורידנה לתוך עשרים אמה, וידליקנה שנית "בלא ברכה", דספק ברכות להקל. וע"ע בפמ"ג (א"א ס"י תרעא סק"ז). ובתשובה מאהבה ח"ב (סי' רפו). ובשו"ת שדה הארץ ח"ג (סי' מג).

ודע שהכל תלוי בשלחבת של הנרות, הן בדין למטה מעשרה, הן בדין למעלה מעשרה. ואין משגיחין באורך הנרות בזה. ע' פמ"ג (מש"ז שם סק"ה). וכ"כ המשנה ברורה בשער הציון (שם ס"ק לג).

יד) מנן אברהם ושאר אחרונים. והיינו אפילו החלון למעלה מ' מפחים מקרקע הדידה. (מו' שו"ת שאלת יעב"ץ (סי' קמט). וע' בספר מאורי אור באר שבע (דף פב רע"א)

עראי, אבל גבי חנוכה שהמעם לכ"ע משום דבעינן דשלמא בה עינא, אם הרפנות מגיעות לסכך אין מקום לפסול. ושו"ר להב"ח (בר"ה מצוה להניחה) שכתב בן, דאע"ג דאנן לא קי"ל כרבה אלא כרבא, דדירת עראי בעינן, ואפילו בדפנות המגיעות לסכך פסולה, מ"מ מדרבה בסוכה שמעינן לרבא דגר חנוכה דלכ"ע הוי טעמא בנר חנוכה משום דלא שלמא בה עינא, הילכך בבית דשלמא בה עינא, אפילו למעלה מעשרים אמה כשרה. ע"כ. וכ"כ בשו"ת פנים מאירות ח"א (סי' מו). גם המאמר מרדכי (סי' תרעא סק"ט) כתב כן לדחות דברי מהר"א מפראג. ע"ש. וכ"כ בשו"ת בית שערים (חאו"ח סי' שם דף קפח סע"ב). ובתשובה מאהבה ח"ב (דף מד ע"ב). ע"ש. ודלא כהנהר שלום (ס"ס תרעא), שהסתמך ע"ד הדרכי משה בשם מהר"א מפראג, לדחות דברי רבינו יואל. דליתא. גם הערך השלחן כתב ליישב דברי רבינו יואל דס"ל כהריטב"א (סוכה ב:) ד"ה כולו כרבה. ע"ש. וכ"כ החמד משה ליישב ד' רבינו יואל. ועכ"פ בבית הגבוה כמה קומות, והדירה נמצאת בקומה חמישית או קומה ששית, שהיא למעלה מעשרים אמה מקרקע רשות הרבים, מדליק בבית, שהיא פרסומי ניסא לבני הבית. ואם ירצה יכול להדליקה בחלון הבית, שאף לעוברים ושבים ברשות הרבים איכא פרסומי ניסא, לדברי רבינו יואל, כיון שהרפנות מגיעות אל החלון. ומכל שכן אם יש עוד בנין גבוה מול הבית הנוכח, והדיירים שבקומה החמישית או הששית שממולו יכולים לראות את נרות החנוכה שבחלון ביח, שפיר הוי פרסומי ניסא

ובכרכי יוסף, ובנימוקי אורח חיים, וערוך השלחן (סי' תרעא ס"ק כד). וע' בתשובות רבותינו בעלי התוס' (עמוד מד) שב': שהמדליק במקום רוח מצויה וככתה זקוק לה, ואע"ג דקצת קשה דהא קודם השמיר היו מניחין הנרות מבחוץ ושם היה רוח מצויה וכו'. ע"ש. וע"ע בחידושי הריטב"א (שבת כא:) בד"ה ובשעת הסכנה, בסוף הדיבור.

והנה האור זרוע (סי' שכג אות ב) תמה על המנהג בזמן הזה שאין סכנה מדוע אין מדליקים ג"ח ברשות הרבים. ובעל התרומות (דק"ד רע"ד) כתב, שאחר שנהגו כן אחר הסכנה נשאר במנהגם. ומ"מ מי שיכול להניחה מבחוץ, מניחה מבחוץ, ואם לאו על פתחו. עכ"ל. (וע' פתח הדביר שם). וכ"כ בספר אהל מועד שעכשיו נהגו להניחה על הפתח מבפנים, אע"פ שאינה שעת הסכנה. ע"כ. ובליקומי מהרי"ח (דף קו סע"ב) כתב, שראה לגאונים וקדושים שהקפידו להדליק בפנים, כמפח הסמוך לפתח, אע"פ שהיה להם חלון הנוטה לרשות הרבים. ע"ש. וע"ע בשו"ת מנחת יצחק ח"ו (סי' סו). והנה בירושלמי (סוכה פ"ה סוף הל' א) איתא, מוריינום הרשע נולד לו בן בתשעה באב ומת בליל חנוכה, וישראל הדליקו נרות חנוכה בחוץ כדרכם, כא מוריינום הרשע עליהם, והקיפם לגיונות והרגם והלך הדם עד קפריס וכו'. באותה שעה נגדעה קרן ישראל ואינה עתידה לחזור למקומה עד שיבא בן דוד. ע"ש. וחז"ל ראו זאת ברוח קדשם, וקבעו שבשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו. אך גורת מלך היתה, וכמו שנאמר כי עליך הורגנו כל היום.

וראיתי להרה"ג הרי"מ אהרנברג שיצא לרון בדבר חדש בשו"ת דבר יהושע ח"א (סי' מ), שבזמן הזה מצות נר חנוכה צריכה להיות רק מבפנים, ואין אדם יוצא י"ח כלל אם

הדליק נרות החנוכה בחוץ, אע"פ שאין שום סכנה בדבר, שכיון שחז"ל עקרו מצות ההדלקה מבחוץ וקבעוה בפנים, לכן אם הדליקה מבחוץ לא עשה ולא כלום. וכמו"ש כיו"ב בירושלמי (פ"ק דכתובות ה"ה), שאע"פ שהשמד במל, המנהג לא במל, מפני שחששו שמא יחזור הדבר לקלוקלו, וכדאמרינן בכיצה (ד:) לגבי יו"ט שני של גליות וכו', וסיים, ומכאן אני תמה על מה שיש נוהגים פעה"ק ירושלים להדליק נרות חנוכה בחוץ לפתח ביתם, ואיני יודע ממי יצאה הוראה זו, כי לא זו בלבד שרשאים להדליקה בפנים, אלא שמהווייבים בכך, והמדליק בחוץ לא עשה ולא כלום, כי לא עשה כתקנת חכמים. עכת"ד. [ומה מאד תמוהים דבריו, שהרי הרמב"ם (פ"ד מהל' חנוכה ה"ז), וכן מרן בש"ע (סי' תרעא ס"ה), העתיקו הדין שמצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ וכו', ובימי הסכנה מניחו מבפנים, או על שלחנו, מוכח דשלא בשעת הסכנה עדיף להדליקה מבחוץ, שאם לא כן למה הביאו בכלל עיקר הדין שמניחה על פתח ביתו מבחוץ. ולא דמי להרי"א דכתובות ג:) מן הסכנה ואילך נהגו העם לכנוס בשלישי, דהתם נחבטלה התקנה משעת הסכנה "ואילך". וכיו"ב כתב השט"ח מקובצת (כתובות פג.) ד"ה מן הסכנה, דמהאי לישנא מוכח דלא רק בשעת הסכנה אלא אפילו שלא בשעת הסכנה נמי, כי רצו שישאר כך לדורות דילמא גורי שמרא, מש"ה לא קאמר "בשעת הסכנה" אלא מן הסכנה ואילך. וכיו"ב כתב בשט"ח מקובצת (כתובות ג:). ע"ש. ואילו הכא לשון הגמרא "ובשעת הסכנה מניחה על שלחנו ודיו". אלמא דוקא בשעת הסכנה הלא"ה הדין לעשות המצוה בחוץ לפרסומי ניסא. ולכן ימול מה שחידש, שהוא דבר שאינו נכון כלל, וכמו"ש להדיא בעל העיטור, דמי שיכול להניחה מבחוץ יניחנה בחוץ, וכ"כ במקראי קודש (סי' מז.) וע'

29 1879

לח

חזון

מצות הדלקת נרות חנוכה

עובדיה

בפתח הרביר (שם אות ד). וכ"כ בשלטי
הגבורים (סנהדרין פרק בן סורר ומורה, ברפי
הרי"ף דף יז ע"ב), ולא אמרינן תקנה שבמלה
מקצתה במלה כולה, דאע"ג דמחמת סבנה
ואונס עקרינן לתקנתא יום אחד, לא אמרינן
שנעקרה לעולם, אלא כי עברה הסכנה והאונס,
חזרת התקנה למקומה, ולא אמרינן כיון
שהותרה הותרה, דהא לא הותרה מחמת
שנעשה לה היתר אלא שאירע אונס וסכנה, וכי
עבר האונס והסכנה, התקנה במקומה עומרת.
ע"ש. ושור"ד שכבר תפסו עליו רבים וגם שלמים,
ומהם בקובץ תשובות של הרה"ג רי"ש אלישיב
ח"א (סי' סז), ובקובץ נועם חלק טו (עמוד ש
והלאה). וע"ע בשו"ת דברי יהושע ח"ב (סי' קא
ער סי' קג). ויש להשיב עוד על דבריו. [וכבר
האריך להשיב עליו הגר"מ כשר בשו"ת דברי
מנחם ח"ד (סי' לו), והעלה במסקנתו, שנראה
ברור שכארץ ישראל בזה"ו כל מי שביכולתו
יקנה עששית לנר חנוכה כדי לקיים פרסומי
ניסא ולהדליק נ"ח בחוץ, וכדמובא בארחות
חיים (הל' חנוכה אות ג) בשם הרא"ה, שדוקא
בגלות שאין יכולים לקיים מצות פרסומי ניסא
מניחה על פתח ביתו מכפנים, אבל עכשיו
שזכינו לבא לארץ ישראל, ואין פרץ ואין צוטה,
עלינו להשתדל לקיים מצות נ"ח כפי שתיקנו
חז"ל, ויש ללמד זכות על אלה שאינם מדליקים
בחוץ וכו'. ע"ש. וע"ע בשו"ת ישביל עברי ח"ז
(האו"ח סי' מז), שנשאל אודות מה שאומרים
בשם הגאון מבריסק, שבזמן הזה המדליק בפנים
הרי הוא כמברך ברכות לבטלה, אם יש לחוש
לזה, וכתב, שחלילה לומר כן, ולא ניחא למרייהו
לומר כן, כי אף שבמדינת ישראל כיום אין שטן
ואין פגע רע, אין אנו בטוחים שהמצב הזה
יימשך בכל הזמנים, ולכן אנו משאירים המנהג
כאשר הוא, והנח להם לישראל, שעכ"פ הסיבה
קיימת בשאר תפוצות ישראל הפזורים בין

האומות וכו'. ע"ש. ובערוך השלחן (סי' תרעא
סעיף כד) כתב להצדיק את המנהג שלנו מפני
שבימי החנוכה מצויים רוחות חזקות שאי אפשר
להעמיד החנוכה בחוץ, ואף שאפשר להסגיר
החנוכה ע"י זכוכית, לא אמרחהו רבנן, [וכמו
שאמרו בשבת (כא סע"ב), ודילמא אי משרחא
ליה טובא אתי לאמונעי ממצוה]. ע"ש. [וכנימוקי
או"ח (סי' תרעא) האריך ג"כ בזה שאפשר
להשמר מפני הרוחות והנשמים ע"י פנס של
זכוכית, [ומ"ש להסתפק בראיה שע"י זכוכית אי
חשיבא ראיה, אינו כלום, דפשיטא דחשיבא
ראיה, כדאמרינן בברכות (כה:)] ערוה בעששית
אסור לקרות ק"ש כנגדה, דכתיב ולא יראה כך
ערות דבר, והא קא מתחזיא. וע"ע במש"כ
בשו"ת יביע אומר ח"א (האו"ח סי' ז). וכבר
כתב בשאלת יעב"ץ ח"א (סי' קמט), שנכון
להדר להדליק נרות חנוכה מבחוץ, ובכדי שלא
יכבו ע"י הרוח, ידליקם בעששית, ומסתמא בימי
חז"ל שהדליקו בחוץ השתמשו בעששית שלא
יכבו הנרות, וכמו שאמרו בשבת (כב). עששית
שהיתה דולקת וכו', והא דחזוין לרבנן קשישאי
שלא נהגו כן, זהו מפני ההוצאה המרובה. ע"ש.
וכ"כ בספר מאורי אור (חלק באר שבע דף פא
סע"ב), שגם בימי חז"ל שהיו מדליקים בחוץ,
מסתמא היה בעששית של זכוכית להגן מפני
הרוח. ע"ש. וע"ע במועד לכל חי (סי' כו אות
מב), ובספר מקראי קודש (סי' מז). וע"ע בשו"ת
מנחת יצחק חלק ו (סי' סו). ע"ש. וע"ע בשו"ת
שבט הלוי ח"ז (סי' פד), שאין להרעיש על מה
שלא נהגו בזמן הזה בירושלים להניח נרות
החנוכה מבחוץ, כי כבר פשט המנהג להדליק
בבית הכנסת, ומתקיים פרסום הנס ברבים ע"י
ההדלקה בבית הכנסת. ע"ש. וע"ע בשו"ת
משנה שכיר (האו"ח סי' ר). ע"ש.
ובדרכי משה אות ט כתב, שנהגים להדליקה
בפתח הבית מכפנים משום דשכיחי

30 44

עשרים אמה (9.60 מטר) יניח הנרות בפתח הדירה מבפנים, הואיל ואין בזה היכר כל כך לבני רשות הרבים^(טז).

פ. חצר שיש בה שני פתחים, משני רוחות, צריך להדליק בשניהם, מפני החשך, שאם יראו פתח אחד שאין בו הדלקת נרות חנוכה, יחשדוהו שלא הדליק נר חנוכה כלל. ולכן ידליק בשניהם, אלא שיברך על נר החנוכה שבפתח הראשון, ויפטור מן הברכה הדלקה שבפתח השני (ש"ע סי' תרעא ס"ח^{יז}). ויש אומרים שבזמן הזה

חשך אינו מברך אלא על הפתח האחד, דליחא, דכיון שעכ"פ הוא צריך להדליק בפתח השני, מצוה דרבנן היא וחייב לברך עליה. ע"כ. גם הפרי תאר (ר"ס יט) כתב, דפלוגתא היא בין הרשב"א להר"ן, והכריע דספק ברכות להקל. אבל החיד"א בברכי יוסף יו"ד (סימן יג אות ה) בחלקות ישית למו, דהר"ן מייירי שבא להדליק בפתח השני בו בפרק שבוירך והדליק על פתח הראשון, ולכן כדן הוא שלא יברך פעם שנית, משא"כ בין פקועה שעל הרוב הוא שוחטו לברו, ובו בפרק אין מצוה עקרית עמו מודה הר"ן שיברך. ע"כ. וכדברים האלה כתב בשו"ת מכתם לדוד פארדו (חאו"ח סי' כג). ולא תעווב נפשי לשאול, שא"כ לא היה צריך הר"ן למעם "שאינו אלא משום חשך", אלא שכיון שמברך על פתח אחד ובו בפרק מדליק בפתח השני ברכה אחת לשניהם. (וכן העיר בשו"ת בית שערים (חאו"ח סי' שס, דף קפח ע"ב) סוף ד"ה ועוד אני אומר. ע"ש). מוכח מדברי הר"ן שאף אם באמת הדליק בפתח אחד והלך לו, שלא ידע שהוא צריך להדליק גם בפתח השני, ושוב כשאמרו לו שהדין הוא להדליק גם בפתח השני, בא להדליק דהוי נמלך, ואפילו הכי אינו מברך, כיון שאינו אלא משום חשך, ולפ"ז גם בבן פקועה אין לברך ופליג ע"ד הרשב"א. וכן בנידון המכתם לדוד שלא היה האיש בכיתו, והדליקו בני ביתו בפתח אחד, ואח"כ הגיע האיש לביתו

גנבים. וכ"כ רבינו ירוחם (דף סא סע"ב). וכיו"ב כתב בסדר רב עמרם גאון ה"ב (דף פה ע"ב), שאם נשבה הרוח או שפוחד מפני לסמים מניחה על שלחנו ודיו. וכ"כ רבינו פרוחיה בשטתו לשבת (כא:): בשם רבינו האי גאון, שאם יש רוח או מטר, שאם מניחה בחוץ או בחלון, היא מתכבדה לאלתר, כשעת הסכנה דמאי, ומניחה על שלחנו ודיו. ע"ש.

מזו פרי חדש (סי' תרעא ס"ו). [אבל הרימב"א (שבת כא:): ד"ה ואם דר בעליה, כ' דברידיה משערין. ע"ש. וע"ע במ"ש הרימב"א שם סד"ה למעלה מעשרה, בשם ה"ר מאיר אשכנזי].

יז) כן כתב הר"ן פ"ב דשבת (כג). וז"ל: ומסתברא שכיון שאינו מדליק אלא משום חשך אינו מברך אלא על פתח אחד. וכן כתב הארחות חיים (אות יג), והכל בו (סי' מד). אולם בתשובת הרשב"א (סי' תקכה) כתב, בן פקועה שהפרים ע"ג קרקע ששחיתו מדרבנן משום מראית העין, משום דאתי לאחלופי בבהמה שחייבת בשחיטה, מברכים על שחיטתו, שכל שהצריכו חכמים לעשות מצוה מאיזה מעם שיהיה, מצוה של דבריהם היא, ומברכים עליה. והפרי חדש ביו"ד (סי' יג ס"ב) הביא דברי הרשב"א, וסיים, ודלא כדמשמע ממו"ש הר"ן (פ"ב דשבת) גבי חצר שיש לה ב' פתחים, שמכיון שאינו מדליק בפתח השני אלא משום

שהכל מדליקים בתוך הבית מבפנים ואין שום היכר לבני רשות הרבים, אע"פ שיש לחצר כמה פתחים אין צריך להדליק אלא בפתח אחד בלבד. וכן המנהג פשוט^(ח).
י. מברכים ומדליקים נרות חנוכה בבית הכנסת לפרסומי ניסא, והוא מנהג ותיקין^(ט).

בשו"ת בית אברהם הכהן (סי' יד). וע"ע בספר איתן האזרחי (דף ק ע"ב). וי"ל ע"ד.

יח) הרמ"א בהגה (סי' תרעא ס"ח). וכ"כ בעל התרומה (סי' רכח), והסמ"ק (סי' רפ), והמרדכי (סי' רסו). וכ"כ המאירי (שבת כג). ד"ה חצר שיש לה ב' פתחים, וז"ל: "ומ"מ עכשיו שהכל מדליקין בתוך הבית, אפילו שני הפתחים הם כב' רוחות אינו צריך להדליק אלא בפתח אחד". וכ"כ שבולי הלקט (סי' קפה), והארחות חיים (אות יג). והכל בו (סי' מר).

יט) כן פסק מרן בש"ע (סי' תרעא סעיף ז). והנה בספר המכתם (פסחים קא. עמוד תלח) כתב אודות הקידוש בלילי שבתות בבתי הכנסת, שהואיל והוקבע המנהג לקדש בליל שבת בבית הכנסת לצורך האזרחים שאוכלים ושותים בבית הכנסת, והוי לדידהו קידוש במקום סעודה, גם בזמן הזה ובמקומות שאין שם אזרחים, יש לנו לקדש בבית הכנסת על פי מנהג החכמים הראשונים, וכן מצאנו שגם בשאר ענינים השאירו הגאונים מנהג הקדמונים על כנו אף על פי שבטל מעם התקנה. וגם כי יש בזה פרסום גדול וקידוש השם והודאה לשמו יתברך לברכו במקהלות, כמו שנאמר במקהלות ברכו אלהים, לפיכך אין בזה חשש ברכה לבטלה. ורומה לזה מה שנהגו הראשונים להדליק נרות של חנוכה בבית הכנסת כדי לפרסם הנס בפני כל העם ולסדר כל הברכות לפניהם, וגם כדי שיצאו ידי חובה הרואים שאין להם בית לכרך שם. ע"כ. גם מרן הכית יוסף (בסוף סימן תרעא) כתב, שמה שנהגים להדליק

נרות חנוכה בבתי הכנסת, נראה שתיקנו כן מפני האזרחים שאין להם בית להדליק בו נרות חנוכה, כמו שתיקנו חז"ל קידוש בבית הכנסת מפני האזרחים שאוכלים ושותים בבית הכנסת. וכן כתב הכל בו (סימן מר), וכתב עוד מעם אחר, שהוא כדי לפרסם הנס בפני כל העם ולסדר הברכות לפניהם, שיש בזה פרסום גדול וקידוש שמו יתברך כשמברכים אותו במקהלות. עכ"ד מרן הבית יוסף. וברור שמקור דברי הכל בו הוא מספר המכתם. (ועיין עוד בארחות חיים הלכות חנוכה סימן יז). ועיין עוד בשו"ת מהר"ם מורו שבנו (דפוס פראג סימן סו), ובספר המנהיג (הלכות חנוכה סימן קמה), ובחידושי הריטב"א (מהדורת רייכמן, שבת כג. ד"ה הרואה), ובהגהות רבינו פרץ לסמ"ק (סימן רפ). ע"ש. (וע' להגאון בעל חות יאיר בספר מקור חיים (סי' תרעו) שכתב, שאכסנאי שלא נתן פרישי לבעה"ב ושמע ברכות הדלקת נר חנוכה בבית הכנסת וענה אמן, יצא). וכן פסק מרן בשלחן ערוך (סימן תרעא סעיף ז): "מברכים ומדליקים בבית הכנסת משום פרסומי ניסא". וכן כתב הרמ"א בהגה שם. וכן דעת הרדב"ז בחשובה חלק ג' (סימן תקי). ע"ש. וכן הסכימו כל האחרונים. וכן פשט המנהג בכל תפוצות ישראל.

והנה בספר שבולי הלקט השלם (סימן קפה) הביא דברי בעל העיטור (דף קיד ע"ד) שכתב, שנהגו להדליק נרות חנוכה בבתי הכנסת, וכתב על זה, והנה גם אנו נוהגים להדליק נרות חנוכה בבתי הכנסת, אך לא ידענו שורש וענף למנהג זה, ומורי אחי רבינו

חג

סימן י

שאלה: בבית הכנסת שמדליקים נרות חנוכה לפני תפילת ערבית בשעה מאוחרת, אחר שכל המתפללים כבר הדליקו בביתם, האם ידליקו ויברכו כל הברכות או לא? תשובה: ידליקו ויברכו.

ושאלתי כל הברכות או רק להדליק?
תשובה: מספיק שיברכו להדליק.

סימן יא

שאלה: זמן הדלקת נרות חנוכה לכתחילה היינו תוך חצי שעה אחר צאת הכוכבים, אם כן

לביתו, הם יפגעו כתוצאה מכך. וראה מש"כ בשו"ע [יו"ד סימן רמ' יב'] "אמר לו אביו: השקני מים, ויש לפניו לעשות מצוה עוברת כגון קבורת מת או לווייה, אם אפשר למצווה שתעשה ע"י אחרים, יעסוק בכבוד אביו. ואם התחיל במצווה תחלה, יגמור, שהעוסק במצווה פטור מן המצווה. ואם אין שם אחרים לעשות, יעסוק במצווה ויניח כבוד אביו. [מיהו אם אין זמן המצווה עוברת, יעסוק בכבוד אביו ואח"כ יעשה המצווה]." וגם כאן אין זה בגדר מצוה עוברת שלמעשה נקטינן שאם לא בירך בצאת הכוכבים מדליק והולך בברכה כל הלילה, כן נראה בטעם מו"ר נר"ו.

י. ראה לעיל שאלה ג' שהארכנו בנושא זה ובמקורותיו, וראה עוד בשאלה א', ולמעשה אלו שלשה תשובות. ונ"ל שמו"ר נר"ו היה מסופק מאד בנושא זה, ונטה יותר לומר שיברכו כל הברכות, ורק מחשש ברכה לבטלה מנע לומר זאת מפורש. [כי יש בזה שמעידים שכן המנהג].

יא. ראה בשו"ע [או"ח סימן תרעב א'-ב'] "אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים. ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים

באור זרוע [חלק ב' סימן שכ"ב], ובמרדכי [פרק ב' דשבת סימן רס"ח], ובהגהות מיימוני [פרק ד' מהלכות חנוכה אות ב'], ובדברי הבית חדש [סימן תרע"ב]. ומרן השלחן ערוך פסק שזהו רק לכתחילה, אבל בדיעבד מדליק והולך כל הלילה. והמהרש"ל בתשובה [סימן פ"ה] פסק שאחר חצות אינו מדליק בברכה. והמשחא דרבנות [חלק א' סימן תרע"ב] כתב, ומסתברא לי שמכיוון שאינו מדליק אלא מספק לא יברך, ואפשר שלזה נתכוין הרמב"ם שכתב, עבר הזמן אינו מדליק. ר"ל בברכה, שמספק לא יברך ע"ש. והמגן אברהם והאליה רבה ועוד אחרונים פסקו, שיברך כל זמן שבני הבית געורים, אבל אם ישנו, לא יברך.

והגאון רבי יוסף ידיד הלוי בספר ברכת יוסף [חלק ג' עמוד מ'] העלה שמכיוון שלדעת כמה פוסקים עבר זמן המצווה לאחר שכלתה רגל מן השוק, ידליק בלא ברכה ע"ש. ואף על פי שיש לעמוד על דבריו בזה, ובפרט שבגלילותינו פשט המנהג לברך גם לאחר השיעור הנ"ל, ובמקום מנהג אין לומר ספק ברכות להקל, וכמבואר בפוסקים, מכל מקום מידי מחלוקת לא יצאנו.

אלא כאן הבעיה שלאידך גיסא, אם לא יחכה להדליק נרות חנוכה עד שיבואו הוריו

Handwritten mark

אדם שמגיע אחר חצי שעה אך בשעות הראשונות של הלילה, האם הוא ידליק או אשתו תדליק?

תשובה: שעות הראשונות של הלילה, מה יש בזה. [עד שתכלה רגל מהשוק" היום זה הרבה יותר, כך הכנת].

מקצתם, כדי שיהיו נוכחים בשעת ההדלקה, לפרסומי ניסא. ואם אינו יכול להעירם, ידליק בלא ברכות. ומכל מקום אם רצה לברך אין למחות בידו, שיש לו על מי לסמוך. ובמקורות הביא דברי משנה ברורה [שם ס"ק יא'] שיכול להדליק כל הלילה עד עמוד השחר, ובברכה. והיינו דווקא אם בני הבית נעורים, אבל אם ישנים אין לברך עליהם, אלא ידליק בלא ברכה. דכמו דלדידהו לא היה מברך אלא בזמן פרסום הנס, ה"נ לדידן. ואם בא לביתו קודם עה"ש ומצא ב"ב ישנים מן הנכון שיקצם כדי שיוכל להדליק בברכה. וכתב שכן כתב מו"ר נר"ו בקול-סיני שנת תשכ"ה שידליק ללא ברכה.

כאן יש לנו את דעת התוספות [שכתב כא' ע"ב] כתבו שבזמן הזה שאנו מדליקים בפנים והיכר הנס הוא רק לבני הבית, אין צריך לחוש לזה. וכן דעת המהרש"ל בתשובה [סימן פ"ה] פסק שאחר חצות אינו מדליק בברכה. וזאת מחוץ לדעת מרן שכתב דבריו בסתמא שדליק כל הלילה. ולכל הדעות בשעות הראשונות של הלילה המנהג שמדליקים בברכה.

וראה בהליכות עולם [חלק א' עמוד סב'-סג'] שציטט מספר חמד משה שחלק על המ"א וכתב שידליק בברכה וראיתו מהנמצא בין הנכרים שצריך להדליק ומשמע בברכה. ובספר המנהגים כתב טוב להדליק בעוד בני הבית ערים, ומשמע דהיינו לכתחילה. וכן לפי מש"כ הרשב"א דהוי כדתנן [מגילה כ' ע"ב] כל דבר שמצוותו בלילה מצוותו כל הלילה. ושם כתב מו"ר נר"ו "ואם מצא את בני ביתו ישנים, אם אפשר יעיר מקצתם, וידליק גרות חנוכה

מפלג המנחה ולמעלה, ובלבד שייתן בה שמן עד שתכלה רגל מן השוק". "שכח או הזיר ולא הדליק עם שקיעת החמה, מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק, שהוא כמו חצי שעה שאז העם עוברים ושבים ואיכא פרסומי ניסא. הלכך צריך ליתן בה שמן כזה השיעור, ואם נתן בה יותר יכול לכתותה לאחר שעבר זה הזמן, וכן יכול להשתמש לאורה לאחר זה הזמן. הגה. י"א שבזמן הזה שמדליקין בפנים א"צ ליזהר ולהדליק קודם שתכלה רגל מן השוק, ומ"מ טוב ליזהר גם בזמן הזה. ומיהו ה"מ לכתחילה, אבל אם עבר זה הזמן ולא הדליק, מדליק והולך כל הלילה. ואם עבר כל הלילה ולא הדליק, אין לו תשלומין. הגה. ובלילות אחרות ידליק כמו שאר בני אדם, אע"פ שלא הדליק בראשונה".

וראה מש"כ בזה מו"ר נר"ו בשו"ת יחוה דעת [חלק ג' סימן נא'] שהביא מו"ר נר"ו אחר כל הדעות בזה וכתב בסוף דבריו "והגאון רבי יוסף ידיד הלוי בספר ברכת יוסף [חלק ג' עמוד מ'] העלה שמכיוון שלדעת כמה פוסקים עבר זמן המצווה לאחר שכלתה רגל מן השוק ידליק בלא ברכה ע"ש. ואף על פי שיש לעמוד על דבריו בזה, ובפרט שבגלילותינו פשט המנהג לברך גם לאחר השיעור הנ"ל, ובמקום מנהג אין לומר ספק ברכות להקל, וכמבואר בפוסקים, מכל מקום מידי מחלוקת לא יצאנו". ומשמעות דברי רבנו כאן שמדליק בברכה, אם כי יש לדחות.

[בתורת המועדים-חנוכה עמוד צט' שכתב "ומכל מקום אם בא להדליק בשעה מאוחרת בשעה שבני ביתו ישנים, נכון להעיר לפחות

(א) **משנת שקיע החמה.** כתב השו"ע [סי' תערב ס"א]: אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה לא מאחרים ולא מוקדמים.

ובתב צביאור הגר"א: סוף שקיעתה. כן כתב הטור, וכ"כ הרא"ש צ"ח דמענית [סי' יב] על מה שאמרו שם כל מענית שלא שקעה [עליו חמה לא שניה מענית, שצריך להמננות עד שקיעת החמה דהיינו לאח הכוכבים ולא"ג דלאנרי צפמ"ס [ע"ד]: דמשקיעת החמה עד לאח הכוכבים מנהלן ה' מילין פי' ר"ח דהיינו תחילת שקיעה כשהחמה מתחלת ליכנס נעניו של רקיע, אבל שקיעת החמה היינו סוף שקיעה והוא זמן לאח הכוכבים],

וכמו שאמרו צברכות [דף ב:] ואגב אורחא קמ"ל כהנים אימת [אכלי צמרומה משעת לאח הכוכבים] דתמינא וצא השמש וטהר ציאת שמשו [מעכצמו מלאכול צמרומה, הרי דציאת השמש הוא זמן לאח הכוכבים, וכד' הרא"ש].

אבל ברש"א ור"ן [שבת ב"ג] נשמע צהדיא שהוא תחילת השקיעה [שכחנו דדעת הבה"ג דצערב שצח מדליק אחר שקיעת החמה קודם צין השמשות, וגם כתבו להוכיח דאפשר להדליק קודם שקיעת החמה ממה דלהסביר דצין השמשות הוי מיד לאחר שקיעת החמה מתי ידליק צערב שצח, ומהדלקת ערב שצח מוכח דאפשר להקדים גם בכל יום להדליק קודם שקיעת החמה, וע"ש. ומוכח דס"ל דשקיעת

ר"ה

זמן הדלקת נר חנוכה (א) משתשקע החמה קודם צאת הכוכבים, על כן מדליקין קודם תפלת מעריב.

ר"ו

חצי שעה אחר זמן כלות רגל מן השוקי מדליק בלי ברכה.

מקורות וביאורים

הגרמ"ס דגם להגר"א החצי שעה מתחיל מצה"כ, ועוד יש לפרש כונת המעש"ר, "חצי שעה" - דהיינו - אחר זמן כלות רגל מן השוק, מדליק בלא ברכה, והיינו ממש כדברי הרי"ף. ג. כתב השו"ע [בסי' תרעב ס"ב]: שכח או הויד ולא הדליק עם שקיעת החמה מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק שהוא כמו חצי שעה וכו', וה"מ לכתחילה אבל אם עבר זמן זה ולא הדליק מדליק והולך כל הלילה, ע"כ. ומבואר דאם לא הדליק בזמנה חייב להדליק כל הלילה, אבל לענין ברכה על הדלקה שלא בזמנה, נחלקו הראשונים, דהתוס' בשבת [כ"א: ד"ה דאי לא אדליק] כתבו, שלאחר שכלתה רגל מן השוק לא יכרך, כיון שאמרו בגמ' [שבת כ"א:] לחד תירוצא, דומן "עד שתכלה רגל מן השוק" היינו, דאי לא אדליק - מדליק עד שתכלה רגל מן השוק, אבל אח"כ לא ידליק כלל, ע"כ אף דמספק צריך להדליק מ"מ ידליק בלא ברכה, אבל דעת הרשב"א [שם], דמה שאמרו להדליק עד שתכלה רגל מן השוק, היינו דהמדליק אח"כ לא קיים מצוה כתיקנה, דליכא כל כך פרסומי ניסא, אבל מצוה מיהא איכא, ומדליק בברכה גם אחר חצי שעה. וכן כתב המג"א [שם סק"ן] דכל עוד שבנו ביתו נעורים יכול להדליק בברכה. וכמעש"ר מבואר דהגר"א סובר כדעת התוס' ולאחר חצי שעה מדליק בלא ברכה.

א. כטושו"ע סי' תערב ס"א מבואר דמדליקין נר חנוכה בסוף שקיעת החמה, ופי' המג"א [שם סק"א] דהיינו צאת הכוכבים. וס"ל דמה שאמרו בגמ' [שבת כ"א:] דזמן ההדלקה "משחשקע החמה", היינו מצאת הכוכבים. אבל דעת רבינו בבאורו [המובא בליקוטי הגר"א] ד"משחשקע החמה" היינו תחילת השקיעה ולא בצאת הכוכבים, וע"כ צריך להדליק בשקיעת החמה. והנה מש"כ במעש"ר "על כן מדליקין קודם תפלת מעריב" צ"ב, דהא זמן תפלת מעריב אינו אלא בצאת הכוכבים, ופשיטא שצריך להדליק קודם תפלת מעריב שעוד לא הגיע זמנה בשקיעת החמה. ועיי' במילואים משנ"ת באריכות בענין זה. ג. הנה בגמ' [שבת כ"א:] איתא דזמן הדלקת נר חנוכה משחשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, וכתבו הרי"ף והרא"ש שם, וכן כתב בשו"ע סי' תרעב ס"ב, דמסוף שקיעת החמה עד שתכלה רגל מן השוק היינו חצי שעה, וצ"ב מש"כ במעש"ר "חצי שעה אחר כלות רגל מן השוק" דמנ"ל שיעור זמן זה? וראמור"ר וצ"ל כתב דצ"ל חצי שעה "אחר זה", [במקום "אחר זמן"]. והיינו דקאי אסעיף הק"ד שצריך להדליק בשקיעה"ח, וע"ז כתב דחצי שעה אחר זה דהיינו כלות רגל מן השוק - מדליק בלא ברכה. [נלפ"ז שיעור החצי שעה מתחיל משקיעה"ח, ולא כמש"כ במילואים בשם

באר הגולה
א לשון הכתובים
בפ"ד מבנייתא
שנה כ"א. ב שם
מהר"י אבוהב.
ג שם בנינו למירו'

תרעב זמן הדלקת נר חנוכה. וכו' ב' סעיפים:

א יאין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה אלא עם סוף שקיעתה לא מאחרים ולא מקדימים ביוש מי שאומר שאם הוא שרוד יכור להקדים מפלג המנחה ולמעלה יוכלבד שיתן בה שמן עד שחלפה

כף החיים

איכפה לן בחשדא דידכו. ט"ז סק"י ומ"א ס"ק י"ד ומח"ש.
מ"ב או י"ד:

ג) **שם** בנסג. אין מדליקין אלא פעם אחת בפנים כן עיקר וכ"כ הרשב"א בחשו"י ס"י הקמ"א והקמ"ב ורש"ל בחשו"י ס"י פ"ה. פר"ח:
א) **סעי' א.** אין מדליקין וכו' אלא עם סוף שקיעתה. שאז הטעם טוברים וצבים ורואים וגם הנרות מאירים ואיכא פרסומי ניסא משא"כ ביום דשירגא צטירתא מאי אכתי. לבוש:

← **ב) שם.** אלה עם סוף שקיעתה. היינו אלה בכוכבים [מיש ס"י הקמ"ב. ב"ח. שכתב"ג בנסג"ט או' או' מ"א סק"א. אי"ר או א' מאמ"ר או' או' ח"א כלל קמ"ד או' י"ח. דס"ח אוה ב' בן א"ח פ' וישב אוה ז' ומשמע ביה"ש אין להדליק ואין ספק דרבנן לקולא. א"ח אוה או' הו' חיים על ח"א שם אוה כ"ד. ואם הוא מסיפק אם כבר הוא לא"כ ידליק ומוטב למטר קנח מלאחר. ח"א שם:

ג) **מצות** הדלקתו משהשקע החמה ואם הדליקו ביום אין גיאותין ממנו ואין מברכין עליו סך אמרו אין מברכין על הכר עד שיארוה לאורו. מ"ס פרק י' מ"א שם:

ד) **ומיד** כשהחיל זמנה אין לו לא לאכול ולא ללמוד עד שידליק ואם החמיל פיסק. רש"ל בחשו"י ס"י פ"ה. ב"ח. כנס"ג בנסג"ט. עיר"ט. מ"א סק"ס. פר"ח. אי"ר או' או' ח"א שם או' י' בן א"ח ב"ס. מ"ב אוה ע' והמחסי"ם סק"ס כחז דח"י בטע קודם אכור לאכול כמ"ש ס"י ר"יב יעו"ט וכ"כ דכ"ח אוה או' מ"ב בנסג"ל אוה י"ד:

ה) **ישן** להדליק חיובא כשיולא מנכתי כדו שלא יאחר ויהר מדאי. כס"ג אבר סביב סמך"כ ב"פ במה מדליקין בשם רביו אבן. ונראה שהיה מנכסג להדליק אחר הפלה ערביה וכן היה מנהג מורי אביו ז"ל אבל אני נוכג להדליק משתקע החמה קודם הפלה ערביה. כנס"ג בנסג"ט אמנם בשכנס"ג בנסג"ט או' או' כתב בוני בחרוהו כיהו נוסג להדליק אחר הפלה ערביה ואח"כ נכנחו להדליק קודם הפלה ערביה וכבראיתו דברים אלו (ר"ל דברי כפ"י בזכר שם) חזרתי למנהגי להדליק אחר הפלה ערביה עכ"ל וכב"ד שבויי ח"כ ס"י מ' וכתב וכן נראה עיקר לדונא דודאי הדיר ושאינו הדיר קודם יעו"ט. והמחבר"ר או' ג' כתב ואחר ראות כל דברי הרבנים כנ"ו ויתר אחרונים נראה דסמוליק קודם שילך להפלה ערביה לא כפסיד דיש לחוש דעד שיהפלה יעבור זמן הדלקה שהוא ח"י שעת מדינא דגמ' עכ"ל וכב"ד השע"ח או' ב' וע"כ נראה דהכל לפי הענין דאם יב חשב שיעבור זמנה אם יהפלה קודם ידליק קודם הפלה ערביה ואם לאו יהפלה קודם משהו דתדיר קודם וצפרע צו"ט שמוליקים בפנים ואין סיכר לבני רביר כמ"ש

יא) **שם.** מפלג המנחה ולמעלה. ואם הדליק קודם פלג המנחה לריך לכבושה ולסדליקס אחר פלג המנחה וכן בשי"ש גם כן ידליק אחר פלג המנחה ולריך שיתן שמן כשעור שידליק אחר לסי"ב ח"י שעת וכמ"ש באן בשי"ט. ח"א אוה או' ועיין באוה שאח"י:
יב) **והנה** בשי"ש אם לא נחן רק שיעור ח"י שעת מולמלם ולא ידליק בליטל ח"י שעת י"ל דינא הא הא אם כבחה ע"ש קודם הלילה אין זיקוק משא"כ בחול כס"ג. ומיהו כיון דסלקת מלוה אי"ב ודאי מפלג המנחה בשעת הדחק הו' זמנא אי"ב י"ל דיעבד כמנחן שיעור שמן ח"י שעת לבד די ואין חיוז ומנכ"ך עכ"פ וי"ע. ח"א ש"ס. ומיהו בח"א ש"ס כתב דלם אינא דולקת בליטל לא קיים המלי"ם ולריך לחזור להדליק ולבכ"ך עכ"ל מנאל דדבר זה איכא פליגתא אם לא נחן שמן עד כדי שידליק בליטל ח"י שעת וע"כ אם לא נחן שמן בכדי שידליק מאחר פלג המנחה עד ח"י שעת מכלילם לריך לכבושה ולחון שמן כשעור ולחזור ולהדליק אבל לענין ברכה אינו מברך כיון דאיכא פלוגתא וצב"ל ועוד כיון דיר"א דאינו מנכ"ך כלל אם מדליק קודם שקיעת החמה ואפי"ן נחן שמן כשעור מחלטה כמ"ש לעיל או' י"ד יעו"ט. ועוד עיין לקמן ס"י חרע"ט:
יג) **שם.** ובלבד שיתן בה שמן וכו' מסתברא ודאי שיהיה בו כל שעור שמן זה קודם שידליקס וכלקמן ס"י חרע"ט סעי' ב' פר"ח:
יד) **שם.** עד שחלטה רגל מן השוק. וכו' כמו ח"י שעת

זמן הדלקת נרות חנוכה

← א. זמן הדלקת נרות החנוכה בצאת הכוכבים לא מאחרים ולא מקדימים [וצריך ליתן שמן בנרות שיעור שתדלוק חצי שעה אחר צאת הכוכבים]. ומי שלא הדליק

בשורת בית דוד (חאו"ח סי' קיב) נסתפק במי שהתענה תענית חלום בשבת, ואח"כ התענה עוד תענית חלום ביו"ט שאחריו, אם די לו בתענית אחד לפטור התענית לתעניתו. וכתב על זה הגאון מהר"י עייאש בספר מטה יהודה (סי' רפח סק"ה), ונ"ל להקל, דסגי בתענית אחד. ובתפלת עננו יכוין לכפר על שניהם. ומ"מ ראוי לעשות דבר נוסף ביום תעניתו כגון ללמוד ביותר. ע"ש. וכ"כ בשורת אגורה באהלך (דף ו ע"ג). וכן פסק הגאון מהר"י מייב בערך השלחן (סי' רפח סק"ב). ודבריהם נכוחים למבין וישרים למוצאי דעת. ואם בתענית חלום של ב' ימים חלוקים די בתענית אחד לשניהם, כל שכן תענית חלום של יום אחד שיש בו ב' קדושות, שדי בתענית אחד לכפר על מה שהתענה בו. וה"ל כי מאחר שחכמים התירו להתענות תענית חלום בשבת ויו"ט, עד שאמרו (תענית יב:) יפה תענית לחלום כאש בנעורת, ואפילו בשבת. וכתב האור זרוע ח"ב (סי' תז) שמאחר שהראו לו מן השמים חלום רע, ושמא הוא ע"י מלאך, והוא ירא ונבהל ממנו, הוי כספק פיקוח גפש. ע"ש. א"כ אין כאן איסור החלמי על מה שישב ע"ז בתענית בשבת או ביו"ט, ואפילו הכי איבעי ליה למיתב תענית לתעניתיה, עכ"פ אין לך בו אלא חידושו. ולכן כג"ד אמרינן הבו דלא להוסיף עלה, ודי לו בתענית יום אחד. [וע' בשורת מהר"י מברונא סי' סג. ודו"ק]. וכן פסק הפרי מגדים (סי' רפח מש"ז סק"ז). וכן העלה בספר לקט הקמח הל' שבת (דף לט ע"א), וכתב שמי שרוצה להחמיר ולומר שצריך

להתענות ב' ימים ע"ו, אין רוח חכמים נוחה הימנו. ע"ש. והובא להלכה בספר בית מנוחה (דיני איסור תענית בשבת דף רג ע"א. אות יא). ע"ש. ודלא כמ"ש להחמיר בשורת ויען אברהם פלאגי (א"ח סי' כו). ע"ש. וכן פסק להקל בשורת לב חיים ח"ג (סי' עז). וכן העלה בשורת התעוררות תשובה (חאו"ח סי' קלו). וכן מצאתי בשורת נשאל דוד (חאו"ח סי' כד), שנשאל בזה, והעלה שאין צורך אלא בתענית אחד, אע"פ שהיו שתי קדושות ביום שהתענה תענית חלום. ע"ש. וכן פסק בשורת מילי דעורא (חאו"ח סי' ב). ע"ש. וכן העלתי בס"ד בשורת יביע אומר העשירי (חאו"ח סי' נה עמוד קיט אות לא). ע"ש.

א) מרן בש"ע (סי' תערב ס"א) כתב, אין מדליקים נר חנוכה קודם שתשקע החמה, אלא עם סוף שקיעתה, לא מאחרים ולא מקדימים. וכתבו האחרונים, שסוף שקיעה היינו צאת הכוכבים, כמו שאמרו כיו"ב (בתענית יב). כל תענית שלא שקעה עליו חמה אינו תענית, והיינו צאת הכוכבים. וכן פירש הרא"ש שם, דהיינו סוף זמן שקיעת החמה, שהוא זמן צאת הכוכבים. וכ"כ התוס' מנחות (כז:) בשם ר"ח, דהיכא דאמרינן משתשקע החמה היינו סוף שקיעה, כדאמרינן (בשבת כא:) גבי נר חנוכה מצותה משתשקע החמה, ואי בתחלת שקיעה עדיין היום גדול והוה שרגא במיהרא, אלא ודאי דהיינו בסוף שקיעה. ע"ש. וכ"כ התוס' (זבחים נו.). (וע"ע בתוס' ע"ז לד.). וכ"כ להדיא בספר הישר הנד"מ (סי' רכא), שבכל מקום שאמרו

הלכות חנוכה סימן תרעב

תא באר הגולה

הכנסת) משום פרסומי ניסא (כא) הגה ואין אדם יולא זנרות של צית הכנסת [ח] וצריך לחזור ולהדליק צציתו (ריב"ש סימן קי"א) ונוהגין להדליק צצית הכנסת זין מנחה למעריצ (כב) (*):
 ח "חצר שיש לו שני פתחים מב' רוחות צריך להדליק בשתיהן * מפני החשד (כג) ואם שני הפתחים ברוח אחד (והס צצית אחד) (כל בו) די לו באחד מהם (כד) הגה ואם מדליק צצ' פתחים אינו מנכרן רק צלמד מהם וצשני מדליק צלל צרכה (כה) (ר"ן) (*):

תרעב זמן הדלקת נר חנוכה. ובו ב' סעיפים:

א "אין מדליקין נר חנוכה קודם שתשקע החמה [א] אלא עם סוף שקיעתה (א) לא מאחרים ולא מקדימים (ב) ויש מי שאומר שאם הוא טרוד יכול להקדים

אחי למחשדיה טפי צית יוסף) א לשון הרמב"ם צפ"ד מצריימא שנת כ"א ב בשם מהר"י אנוב

הגהות המושמטות

סימן תרעא סעיף ד' (*): ויש נוהגין להדליק צערצ צנת קודם מנחה (כל בו ואבודרהס) ואם רוצים למהר להחפיל לאחר שצריך השליח לצבור והדליק אחד מהן יוכל השמש להדליק הנשארים והשליח יצבור יתפלל (מהרי"ל).
 שם סעיף ח' (*): מיהו צומן הזה שכולס מדליקין צפנים ממש ואין היצר לצני רשות הרצים כלל אפילו יש לחצר או לצית הרצה פתחים להרצה רוחות אין מדליקין אלא פעם אחת צפנים כן ג"ל וכן המנהג פשוט.

שתילי זתים

הנרות במקדש (תרומת הדשן ט"ז לבוש): (כא) לפי שיש בזה פרסום גדול וקידוש שמו יתברך כשמברכים אותו במקלות (כ"י): (כב) שהוא תחלת הכנסת היום הבא שתפלת ערבית היא מן היום הבא (לבוש). ומשמע שאפילו עדיין לא הגיע הזמן דהיינו סוף השקיעה (עין סימן ר"ה סעיף א' בהג"ה). ונראה שהטעם הוא כיון שהרבה יוצאים אחר שמונה עשרה של ערבית להדליק בכתייהם חשיב להו כטרוד שיכול להקדים וכמו שנתבאר ריש סימן תרע"ב, ומכל מקום טוב להדליק אחר תקבל דערבית²⁶ ואף אם יוצאים מהצבור מכל מקום בעשרה איכא פרסומי ניסא וכן נהגתי להדליק בבית הכנסת אחר תקבל דערבית וכן כתב שריירי כנסת הגדולה אם הגיע זמן ובערב שבת קודם הקבלת

שבת: ח (כג) שיאמרו כשם שלא הדליק בפתח זה כך לא הדליק באחרת (טור): (כד) אף על פי שהם של שני בתים כיון שהם של אדם אחד (מ"א בשם רש"י (כג)). ולא חיישינן לחשד שייסברו שהבית חלוק מתוכו ויאמרו שהם שני בתים של שני בני אדם (רש"י (שם)) דאנשים נכרים²⁷ אין מצויים ברחובות בלילה (מ"א): (כה) כיון שאינו אלא משום חשדא (כ"י בשם ר"ן יו):

→ **סימן תרעב א** [א] דהיינו צאת הכוכבים [מ"א שריירי כנסת

הגדולה בשם ב"ח]. שאז הנרות מאירים ואיכא פרסומי ניסא (לבוש): (ב) דשרגא בטיהרא מאי אהני ומיד כשהתחיל זמנו לא יאכל ולא ילמוד עד שידליק, ואם

הערות והגהות

המנורה ע"י בבאר הגולה, ומה שכתב על זה רבינו בחידושי רביד הזהב. [ח] ע"י בעץ חיים דף ק"ס ע"ב בשם הכל בו. [א] כתב בשו"ת החיים והשלום אות קצ"ז דבתימן נהגו להדליק מיד לאחר ערבית אף הנוהגים כמנהג הבלד.

26) ומהא דהעתיק את לשון הרמ"א וכן לא השמיט מ"ש ונוהגים משמע שם נהגו בתימן (דדרך כלל רבנו השמיט תיבות וכן נוהגים מהרמ"א אם לא נהגו כן בתימן) ורק כתב שעדיף להדליק אחר ערבית, אך בעץ חיים דף ק"ס ע"ב כתב להדליק אחר ערבית (ורק אם אחר מנחה ידליקו לאחר מנחה) וכן היה המנהג מה שידוע בזמן האחרון בתימן. 27) היינו אנשים שאינם מבני אותה העיר, ולא יודעים שבית אחד הוא.

תשובה הנגינה אצלנו הו"שענא, ולענין פירוש נא, הזכירו המפרשים ז"ל השני פירושים שכתבת, והקרוב לומר לענ"ד שהיא כוללת כולן, והרי היא כאומר א"ה הושיעה נא.

קצו

שאל השואל, האם יש חלק מעדתינו הנוהגים כהרמב"ם ז"ל בענין הדלקת גרות חנוכה, דהיינו להדליק גרות כמספר אנשי הבית. תשובה פשוט הוא דמנהגינו בהדלקת גר חנוכה כמנהג ספרד שהזכיר הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות חנוכה, וכמו שהערתי ע"ז שם דרוב העולם נוהגין כן, ואין מדליקין גר לכאו"א, זולתי קצת מחסידי אשכנז.

קצו

שאל השואל, מאימתי הדלקת גר חנוכה, מצאת הכוכבים, או מקודם לכן. תשובה דע דכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות חנוכה דזמנה עם שקיעת החמה כלשון הברייתא דנקטה התם (דף כ"א) משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק, דמשמע בתחילת השקיעה שהוא ביה"ש מדליקין אף שעדיין לא יצאו כוכבים, וכמ"ש גבי שבת בפ"ה מהלכות שבת, וכמו שהעיר ע"ז בעל ע"ה ז"ל בא"ח בסימן תרע"ב, וסיים דדבר זה תלוי במחלוקת בעיקר זמן שקיעת החמה, אם תחילת שקיעת או סוף שקיעה, דהרמב"ם ז"ל ס"ל דהוא תחילת השקיעה, והטור"ר ושו"ע ז"ל הולכים בשיטת ר"ת ז"ל שהוא סוף השקיעה והיינו צאת הכוכבים, והעולם נוהגין כן להדליק אחר תפלת ערבית.

קצח

שאל השואל, בני הישיבה הלומדים בבית המדרש ואוכלים וישנים שם, האם הן יוצאין בג"ח שמדליקין בבתיהם, או יסמכו על ראש הישיבה שמדליק בג"ח שם. תשובה אע"ג דיוצאין בג"ח שמדליקין בבתיהם, מ"מ למ"ד צריך לברך על הראיה אף שמדליקין עליהם בבתיהם, לצאת ידי הכל יסמכו ג"כ על ראש הישיבה שמדליק שם, ויעמדו בשעה שמברך בכדי שיענו אמן.

קצט

שאל השואל, על מי שיש לו בית במקום אחד, והולך בימי החנוכה לפעמים לגור שם ומדליק חנוכה שם, אם יוצא יד"ח במה שמדליק שם ונפטר מלהדליק בבית האי שהיה בו, או לא. תשובה פשוט הוא שא"צ להדליק מדינא, הואיל ויוצא י"ח במה שמדליק בבית האחר, אלא מפני מראית העין שיחשדו אותו שלא הדליק צריך להדליק אפילו גר אחד, ולא יברך.